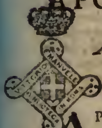
ayla.

ANTONII ARNALDI

DOCTORIS ET SOCII SORBONICI

APOLOGETICVS ALTER,

Ad Sacram Theologiæ Facultatem Parisiensem.

Apologetico scripto ad loci vnius, qui in Epistolâ meâ notatus fuerat, doctrinam illustrandam ac defendendam ad vos misso, Viri Sapientissimi, existimaueram fore, quod & in huiusmodi fieri solet, vt Epistolæ meæ reprehensores, si à me dictis minùs assentirentur, rationes certè meas rationibus coarguere, & SS. Patrum testimonia à me allata vel aliter exponere, vel aliis impugnare, vel quoquomodo diluere, atque infirmare studerent.

Nunc verò aliud eos consilij cœpisse, aliam planè viam instituisse accipio. Omissis enim quæ tractanda potissimùm & excutienda erant, nec scripturarum oracula à me repræsentata aduertere, nec sanctissimorum Ecclesiæ Doctorum placita attendere, ne dum perpendere dignati sunt. Quin & doctrinæ meæ argumenta à me producta, ipsi subterfugia appellare contenti, alia planè siluerunt, alia leuiter tantùm perstrinxerunt, & à re quâ de agitur, ad aliena digressi sunt.

Vt igitur eundem Epistolæ meæ locum de integro tuear, tria hîc faciam. Primùm quidem commemoratis iis quę illi vix, aut ne vix quidem attingenda putarunt, aperiam ea, quæ vt vera & orthodoxa sponte confessi sunt. Deinde ex iis quæ vel silentio suo sibi ineluctabilia declarauêre, vel suâ sponte concessêre, ea quæ negant, certissimè consequi, planum facere ac demonstrare conabor. Denique locum illustrem Cardinalis Bellarmini de præceptorum impossibilitate per Tridentinam Synodum damnatâ, quem à me in priori scripto citatum Inquisitores falsi arguerunt, ab eorum reprehensione vindicabo.

SECTIO PRIMA.

Quæ à Disquisitoribus vel de industriâ prætermissa sunt, vel leuiter perstricta, vel vltro concessa, recensentur.

OBSERVATIO I.

PRopositionem in indiculo notatam, non meam esse sed Chrysostomi & Augustini; & eam quidem ex illorum non sensibus modò sed & verbis ipsis expressam, priori meo scripto liquidò demonstraui. Reprehensores autem mei cum à me rogati essent, vt quâ in re sententiâ mea quam incusant, à Chrysostomi & Augustini sententiâ discreparet, aperire dignarentur, solum mihi silentium opposuerunt, ac de re tantâ in quâ quæstionis cardo vertitur tacere compulsi sunt. Norant videlicet ea quæ planè similia sunt, se se dissimilia efficere non posse, nec in iis tergiuersationi locũ esse, quæ per se splendidissima sunt, atque oculorum ipsorum testimonio explorantur. Conferantur enim hæc tria inter se Epistolæ meæ loca, & ipsi oculi iudicent num inter illa quicquam discriminis sit.

Augustinus in Epistola laudatus, pag.220.

Qu'est-ce que l'homme SANS LA GRACE de Dieu, sinon ce que fut S.Pierre lors qu'il renonça I. CHRIST. Et c'est pour cette raison que N.Seigneur abandonna S. Pierre pour vn peu de temps, afin que tous les hommes pûssent reconnoistre par son exemple: QV'ILS NE PEVVENT RIEN SANS LA GRACE DE DIEV.

Chrysostomus in Epistola laudatus, pag.226.

La cheute de S.Pierre ne luy arriua pas pour auoir esté froid enuers I. CHRIST: mais parce que LA GRACE LVY MANQVA. Elle ne luy arriua pas tant par sa negligence, que parce que Dieu l'auoit abandonné pour luy apprendre à ne s'éleuer pas au dessus de l'infirmité humaine,& pour faire connoistre aux autres Apostres: QVE SANS DIEV L'ON NE PEVT RIEN.

Autor Epistolæ hæc eadem Patrum illorum verba repetens, pag.226.

Les Peres nous monstrent vn iuste en la personne de S.Pierre, à qui LA GRACE SANS LAQVELLE ON NE PEVT RIEN A MANQVE.

OBSERVATIO II.

Quis sit sensus horum Epistolæ meæ verborum; *La grace sans laquelle on ne peut rien*, quamque ex iis colligi minimè possit, Petrum omnis omnino gratiæ quâ quicquam posset, expertem fuisse, iam cuiuis,

quantùm opinor manifestissimum est. Luculenter enim ostendi, cum de gratiâ loquens post Chrysostomum & Augustinum, epitheti vice subjungo; *Gratia sine quâ nihil possumus*, exprimere me quod à Christo dictum est; *Sine me nihil potestis facere*; & quod à Cœlestino Pontifice in Epistolâ ad Gallos cap.9. *Quia per illum aliquid possumus, sine quo nihil possumus*: Has verò loquendi formulas cùm pro subjectâ materiâ intelligi debere nemo nesciat; neque hîc de quâuis gratiâ disputem, sed de illâ tantùm gratiâ efficaci quæ Petro necessaria erat, vt ex vero pietatis affectu tam grauem tentationem superare cum effectu posset; cùm de illo dico post Chrysostomum, defuisse ei gratiam sine quâ nihil possumus, obuium & planum propositionis meæ sensum esse; defuisse ei gratiam illam, sine quâ nihil poterat, quod ad vincendam reipsâ tentationem illam attinet.

Facile enim videre est, iis in verbis inuolutam eiusmodi argumentationem latere. Sine gratiâ, teste Christo, nihil possumus: At ex Chrysostomo, Augustino, cæterisque Patribus; Gratia Petro in tentatione defuit; ergo Petrus sibi ipsi relictus tentationem superare non potuit; siue vt ait Hilarius, *Confessionis non potuit tenere constantiam*. Quemadmodùm si quis ita loqueretur: Christo *confortante me, in quo* secundùm Apostolum, *omnia possumus*, ab illâ me tentatione expediui; nemo sanus inde concluderet, eum qui sic loqueretur, quiduis agendi potestatem sibi arrogauisse, sed tantùm illam tentationem superandi, eoque illum argumento vsum. Omnia teste Paulo in eo possumus qui nos confortat. At in illâ tentatione Christus me confortauit; ergo illius ope ab eâ me tentatione expedire potui. *Hilar. in Psal. 52.*

Non igitur alia mihi mens sine calumniâ affingi potest; neque aliud quicquam ex verbis Chrysostomi & Augustini à me relatis concludi, quàm quod me significare voluisse professus sum; Petrum scilicet cùm efficacis gratiæ præsidio in tentatione caruerit, viribus etiam ad tentationem superandam idoneis caruisse; adeóque discipulum illum cùm tunc esset infirmior, Dominum suum vsque ad mortem sequi non potuisse. Quæ quidem sententia, vt iam dixi, Christi sententiæ adstipulatur, ipsiusque & verbis & sensui planè consentit, cùm Petrum suæ infirmitatis admonens ait: *Non potes me sequi modò.*

Observatio III.

Adeò planam & expeditam propositionis meæ explicationem leui certè machina inquisitores impugnauêre: Omni prorsus gratiâ Petrum me spoliare contendunt, seque id probare aiunt ex antecedentibus, vbi de infidelibus & excæcatis disputo, quos omni gratiâ destitutos fuisse existimo. Sed quis non miretur adeò insolitam argumentandi rationem? Vbi de infidelibus ago, nullam prorsus in iis veram Christi gratiam agnosco. Fateor; neque id mirum cùm ab Augustino cæterisque Patribus didicerim gratiam Dei per Christum piis & impiis fidelibus & infidelibus minimè esse communem. Ergo idem de Petro fideli, pio, iusto sentio, cùm ei post Chrysostomum eam gratiam in tentatione de-

fuisse aio sine quâ nihil possumus. Quis viros graues ita disserere posse existimaret; Quis enim nesciat vitium esse in raciocinando vel maximum, cùm quis ex vno genere transit ad alterum, quodque in vno, eóque diuerso valet, hoc ipso valere etiam contendat in altero.

Sed ad vnum, inquient, eumdémque scopum vniuersa illa conspirant; Neque id nego, sed suâ quodque ratione. Hoc nempe Annati pronunciatum quod pro Catholico dogmate venditabat oppugnandum susceperam: *Que la grace interieure qui est necessaire à nostre volonté, afin qu'elle puisse vouloir ce que Dieu exige d'elle; ne luy manque iamais dans l'occasion où elle peche.* Huc igitur tendit quidquid vel infidelibus, vel excœcatis, vel de Iudæis, vel etiam de iustis dixi, neque aliud ex omnibus illis exemplis colligi volui, quàm falsum esse quod tam audacter Annatus affirmauerat, neque negari posse, quin desit nonnumquam homini ex gratiâ quâ possit facere quod Deus iubet in eâ ipsâ occasione in quâ peccat. Atqui nemo non videt ad id probandum nequaquam requiri vt Petrus omnis omnino gratiæ expers fuerit, sed solùm vt in eâ occasione in quâ peccauit, eius gratiæ expers fuerit, sine quâ tentationem superare non poterat.

Quare Inquisitorum illa reprehensio, iustam mihi de iis expostulandi materiam præbet. Iam enim video quo consilio propositionem meam mutilauerint, & ab illâ ea resecuerint quæ continenter, & ne quidem vllo commate interposito attexta clarissimè ostendebant, quæ de Petro dixi, ad vnam illam Annati sententiam, quam ipsi tutari ausi non sunt, euertendam referri, non autem ad vllum dogma stabiliendum, multò minùs ad damnatarum ab Innocentio Propositionum, quas & ipse me toties damnare professus sum, primam defendendam, quod tamen mihi per calumniam tam apertè iniquam affingere non dubitant. En integer Epistolæ meæ locus. *Cependant, Monseigneur, cette grande verité establie par l'Euangile & attestée par les Peres, qui nous monstre vn iuste en la personne de S. Pierre, à qui la grace sans laquelle on ne peut rien, a manqué dans vne occasion où l'on ne peut pas dire qu'il n'ait point peché, est deuenuë tout d'vn coup l'heresie de Caluin si nous en croyons les disciples de Molina qui ne craignent point de dire; Que ce point, sçauoir que la grace interieure ne manque iamais à l'homme dans toutes les occasions où il ne peut faire sans son aide ce que Dieu commande, est vn de ceux dont generalement tous les Theologiens Catholiques tombent d'accord, & qui ne sont contestez que par les Caluinistes.*

Quo consilio in indiculo suo post hæc verba substiterint, *les disciples de Molina*, neque sequentia addiderint, ipsi iam manifestum fecere; vt scilicet in alienos sensus propositionem meam faciliùs traherent, cùm si integram illam exhibuissent, nemo non vidisset, quod de Petro omnis omnino gratiæ experti mihi adscribunt, à proposito meo alienissimum fuisse, cùm aduersùs Annatum id vnum contenderem, Petrum in eâ occasione in quâ peccauit, eâ gratiâ fuisse destitutum, per quam tentationem illam superare posset.

Quòd si ex antecedentibus mentem meam expiscari lubebat, quantò potiùs attendere debuissent quod de ipso Petro dixi, p. 218. *Si on est obligé de croire que S. Pierre qui estoit iuste, estant tenté par la frayeur de la mort, a eu par des mouuemens interieurs & actuels,* TOVTE LA GRACE QVI LVY ESTOIT NECESSAIRE, *pour pouuoir vaincre cette tentation, & suiure* IESVS-CHRIST *iusqu'à la mort, quoy que* IESVS-CHRIST *qui est la verité mesme luy eust declaré, Qu'il ne pouuoit alors le confesser & mourir pour luy; Non potes me modò sequi.*

Nonne hic locus euidenter demonstrat, non mihi mentem fuisse, cùm de Petri lapsu loquor, omnem omnino gratiam etiam actualem & interiorem ab illo amouere, sed tantummodo aduersùs Annatum ostendere, non omnem Petro in illâ tentatione gratiam adfuisse quæ ipsi necessaria erat vt tentationem superare posset. *Qu'il n'auoit pas alors* TOVTE LA GRACE *qui luy estoit necessaire pour pouuoir vaincre cette tentation.*

Constat ergo, & ex ipsâ verborum meorum serie ac tenore clarissimè liquet, hunc vnum & germanum esse orationis meæ sensum: alterum autem qui mihi affingitur, in eam non nisi aliunde per calumniam accersitum inuehi posse.

OBSERVATIO IV.

Cùm in meâ propositione ad hunc modum expositâ nihil esse docuerim quod à SS. Patribus traditum non sit, Inquisitorum erat ad hæc tot & tanta SS. Patrum testimonia respondere, si censuram suam tueri vellent. Quod cùm non fecerint, sed ne tentauerint quidem, vt qui ea clariora esse perspicerent, quàm vt vllis nebulis possent obscurari, pro confesso iterum habendum est, eam illos Propositionem hæreseos notare, quæ certam & exploratam apud SS. Patres & autores omnes Catholicos doctrinam complectatur. Quod quale sit, & quàm Christianæ fidei exitiale, nemo scienter pius aut piè sciens est, vt Augustini verbis vtar, qui cum dolore & gemitu non perspiciat.

OBSERVATIO V.

Inter cætera verò maximè obseruandum est, ante scripti mei editionem reprehensores Epistolæ præcipuum accusationis suæ firmamentum in eo collocasse, quòd iustum in Petro demonstrari dixerim cui gratia defuerit, cùm contra illi summâ animi contentione affirmarent, Petrum antequam tentaretur, à iustitiâ excidisse, vt qui se tribus criminibus anteà obstrinxisset. Vbi verò tertia hęc propositionis meæ pars ita solidè confirmata est, & omnis generis testimoniorum vi roborata, vt nullus iam cauillationi locus superesset; ex eo magna illa quam antea præ se ferebat de Petri criminibus designandis confidentia iacuit repente & obmutuit. Veriti sunt enim, ne qui Petri successoris Constitutionem tuendam suscepisse existimari volunt, si in leuioribus Petri culpis horrendas prolapsiones & immania quædam scelera imminisci pergerent, Magdeburgensium, Ecclesiæ & Apostolicæ sedis hostium, improuidam temeritatem æmulari viderentur.

Vnus tantùm ex iis inuentus est, qui Petri, vt me premeret, depri-

mendi non omnino abiecto consilio, duobus me Ioannis locis fraudulenter abusum fuisse criminatus est. *In priori enim*, inquit, *Christus Apostolos quidem mundos vocat, sed ante præsumptionem Petri; in posteriori autem mundos vocat., sed solius fidei munditiâ.* Verùm quòd in priori illo loco fraudulentiæ me coarguit, quasi quòd Christus ante præsumptionem Petri dixerit, post eam dictum significare voluerim, ab eius reprehensione ad oculorum omnium latinè modò scientium fidele testimonium prouoco. Ideò enim vt ex solâ verborum meorum lectione clarissimum est, prioris illius loci in quo ante illam Petri iactantiam Apostoli mundi dicuntur, mentionem feci, vt altero mox citato in quo post illam Petri præfidentiæ culpam, Apostoli nihilominùs mundi pronuntiantur, quam Petro primùm vt ceteris Apostolis munditiam Christus attribuerat, eam etiam post leuiorem illam culpam perseuerasse in eo, & ab eodem Christo commendatam fuisse probarem. Ideò in secundo loco commemorando hæc verba de industriâ apposui: *Postquàm Petrus tribus vt volunt se criminibus obstrinxisset, imò & reliqui Apostoli mortale etiam facinus admisissent, si illis fides est*; igitur ex toto orationis meæ contextu, hæc mea, mens hæc argumentatio perspicuè elucet. Christus Petrum & Apostolos ante nimiam illam confidentiam mundos dicit, eosdem post illam mundos de integro pronuntiat. Priorem igitur munditiam subsequens quæ adeò grauis fingitur culpa non sustulit, cùm eam ipsam postquàm admissa est, eiusdem munditiæ repetita testificatio subsecuta sit.

Quòd autem ait hunc secundum Christi locum de solâ fidei munditiâ explicari debere, si de fide mortuâ id intelligat, quasi Petrus & reliqui Apostoli charitatem quam antea habuerant, nimiâ suâ præfidentiâ iam amisissent; Christus ipse mentem suam minimè sic exponi sinit, cùm ibidem addat. *Manete in me, & ego in vobis; Ego sum vitis, vos palmites. Manete in dilectione meâ. Ego vos dixi amicos, &c.* Quæ quidem omnia planissimè demonstrant abscisso Iudâ palmite infrugifero; reliquos Apostolos, Christo veræ viti, tamquam viuos palmites iunctos fuisse, neque per solam fidem mortuam, sed etiam per dilectionem, & charitatem, licet minus perfectam & multùm illi imparem, quæ ipsis posteà per aduentum Spiritus sancti conferenda erat.

Sed ab istâ interpretatione si minùs ob aliorum, præceptoris certè sui Doctoris Angelici, & clarissimi inter suos Cardinalis Cajetani autoritate deterreri debuit: Quorum alter Petrum, cùm negauit Christum, D. Thom. 2.2. q.24. art.11. *charitatem amisisse*, quam proinde habebat; *& eam citò recuperasse* disertè asserit: Alter vero, *Petrum ideò cecidisse. & perdidisse charitatis gratiam, quia Deus eum reliquerat sibi ipsi predito charitate & gratia habituali.* Caiet. in Mat. c.26.

His testimoniis addi potest eximius Augustini locus, qui iustum labentem in Petri Christum negantis personâ demonstrari, iisdem planè, quibus in Epistolâ meâ vsus sum verbis expressit. *Tunc latro confitebatur*, ait, *quando Petrus turbabatur. Tunc iste agnouit, quando ille negauit: Sed numquid quia Dominus acquisiuit latronem, Petrum perdidit negatorem? Absit* De symbol. ad catech. l.2. c.6.

Agebat mysterium qui fundebat pretium, IN PETRO DEMONSTRANS NON IN SE QVEMQVAM IVSTVM *debere præsumere*; *in latrone nullum impium conuersum posse perire, Timeat bonus, ne pereat per superbiam* (quæ scilicet in causâ sit, cur Dei gratiâ non adiutus in peccatum ruat, vti Petro contigit) *non desperet malus de multâ malitiâ.*

OBSERVATIO VI.

Etsi fundatissima Augustini de gratiâ doctrina, *quam Romanæ Ecclesiæ præsules, præsulumque conuentus aliorum, ratam & catholicam esse iudicarunt,* vt fatetur etiam Iesuita Petauius, satis ipsa se grauissimâ Ecclesiæ autoritate tueatur, gratulandum tamen Inquisitoribus nostris, quòd eam ipsi vltrò agnouerint ab omni erroris suspicione liberam, imò & se gaudere dixerint, quod etiam S. Augustini doctrina *securè dormiat inter medios cleros, & furta tectaque sit, & quod habuerit Innocentium I. quarto sæculo* (5. dicere debuerunt) *sui defensorem*; *Innocentium autem X. hoc sæculo vindicem à Vviclephi & Lutheri hæresi.* Fixum ergo ratúmque sit Inquisitoribus ipsis annuentibus, quod ab Augustino positum & decretum esse constiterit, nulli censuræ obnoxium esse posse. *Petau. Dog. Theol. To. 1. lib. 9. c. 6.*

OBSERVATIO VII.

Neque minùs honorificè de S. Thomæ doctrinâ locuti sunt. Agnouerunt enim cum Patre Annato, quæ à sancti Thomæ discipulis de diuinâ gratiâ hactenus tradita sunt, per pontificiam Constitutionem minimè esse damnata; neque minùs quàm anteà cuiuis ea tueri liberum esse.

OBSERVATIO VIII.

Vltrò etiam professi sunt *optimam eam esse doctrinam*, quæ cum Augustino sanctísque Patribus, & vniuersâ S. Thomæ scholâ, victricem, & per se efficacem Christi gratiam ad singulos pietatis actus necessariam esse contendit.

OBSERVATIO IX.

Nec abnuerunt etiam erroris omnis expertem esse eorum sententiam, qui post Augustinum, teste ipso D. Pereiret, Iudæos ad vetus testamentum pertinentes, excæcatos, induratos, infideles omni gratiâ carere affirmant. Hæc enim *problematicè in scholis disputari,* primus illorum Inquisitorum disertè agnouit.

OBSERVATIO X.

Cùm ad Theses in priori scripto laudatas quarum altera à D. Hallier, altera à D. Grandin tum Syndicis subscriptæ sunt & approbatæ, nihil Inquisitores reposuerint; manifestum omnibus esse debet, doctrinam in iis contentam, & in Sorbonâ publicè propugnatam, ab omni erroris aut hæreseos suspicione liberam esse: ex quâ quid conficiatur; posteà, videbimus.

OBSERVATIO XI.

Quæ autem hîc animaduertenda notauimus, ex Doctissimis Cardinalis Perronij duabus eximiis, & ad dijudicandas fidei controuersias perutilibus regulis concludere libet. Prima hæc est: *Vt doctrina aliqua à SS. Patribus pro Catholica & orthodoxa vniuersim tradita esse dicatur,* *Card. Perr. in Epist. ad Casaubon. Obseru. 4.*

eam in omnibus Patrum monimentis reperiri minimè necesse est. Neque enim omnes scripsère de omnibus, nec omnium ad nos scripta peruenère: verùm doctrina alicuius pro catholicâ habenda id erit certissimum indicium, cum regionis cuiusque clarissimi Patres ad confirmandam eam consentiunt; nec quisquam nisi deterioris ac suspectioris notæ ab eâ dissenserit. Sic B. Augustinus aduersùs Pelagianos, vndecim; Sic synodus Ephesina aduersùs Nestorium, decem Patribus vsque illustribus in doctrinam vnam conspirantibus in medium adductis, vniuersæ Ecclesiæ fidem communem, & prioris æui consensum sese repræsentasse indicauit. Igitur quod à magni nominis Patribus, in variis Christiani orbis regionibus ita assertum fuerit, vt nemo nisi notatus ab Ecclesiâ dissenserit, id pro vniuersâ & catholicâ doctrinâ habeatur oportet. Hactenus Perronius.

Observatio XII.

Ibid. in fine Epist. Altera est eiusdem Cardinalis regula quam aduersùs heterodoxos Ecclesiæ Catholicæ nomine his verbis proponit. *Sancti Patres locis iis quæ ad tuendam doctrinam nostram proferimus, quod nos asserimus disertè asserunt; locum verò quo id quod docemus disertè negent, aduersarij nostri ne vnum quidem afferre possunt. Verùm ex aliis locis, aliqua tantùm velut consectanea inferunt, quæ apud æquum tribunal ne quidem audienda putarentur. Quis enim non videat quàm sit iniquum, vt expressas Patrum perspicuásque sententias, iis quæ è nonnullis eorum vocibus perperàm intellectis & expositis per consecutionem colligantur, euertere studeas; cùm in eiusmodi argumentandi genere paralogismus & fucus aliquis plerumque lateat. Valet id quidem vt sanctos illos Doctores reos peragas, & quasi incautos in disputando, atque à se ipsis discrepantes incuses, non autem vt eos pro iudicibus, eorúmque placita pro ratis & inuiolatis habeas.*

SECTIO II.

Propositio in Indiculo notata, omnis erroris ac hæreseos expers demonstratur.

PRæmissis iis quæ Disquisitores vel tacitè vel expressè, hoc est vel nihil obloquendo, vel sponte confitendo pro veris & catholicis habenda declararunt; iam propositionem quam notant, omni vel erroris vel hęreseos suspicione vacare, multis & iis quidem clarissimis, ni fallor, atque inuictissimis argumentis demonstratur.

Prima Demonstratio.

Ex eo petita quod propositio non sit Auctoris Epistolæ, sed Chrysostomi & Augustini.

Qui scriptorem Theologum eo tantùm nomine hęreseos accusant, quod primariorum Ecclesiæ Doctorum sententiam ipsorum verbis sincerè ac fideliter retulerit, neque causari possunt sententiam illam ab excerptore vel in verbis vel in sensu corruptam fuisse, non in alios quàm in ipsos

ipsos Ecclesiæ Catholicæ Magistros censuræ suæ fulmen intorquent.

Luce autem clârius constat Propositionē, quam damnandam inquisitores suscepere, non meam esse sed Augustini & Chrysostomi, vt in priori scripto ita manifestè demonstratum est, vt contrarium adstruere ne tentauerint quidem reprehensorès mei.

Ergo non me, sed ipsa Ecclesiæ lumina hæreseos damnare moliuntur. Quâ autoritate, ipsi viderint. *Ego certè*, vt inuictissimi olim gratiæ defensoris verbis vtar, *me in hoc periculo mittere omnino non audeo, quia cum tantis, ac tam sanctis viris, non rixam sed pacem, & qualemcumque partem habere desidero.* *Cæsar. Arel. in causa Contumeliosi in Côc. Gall. Tom. p. 235.*

Secunda Demonstratio.

Ex communi Patrum doctrinâ.

A Concilio Tridentino sess. 4. grauissimè prohibetur, *ne quis contra vnanimem consensum patrum ipsam scripturam sacram interpretari audeat.* *Sess. 1. An. 11.* Ex certissimâ verò Peronij regulâ de quâ superiùs egimus, *satis magnum est vnanimis patrum consensus argumentum, cùm præcipui è patribus in regionibus dissitis doctrinam aliquam tradunt, neque vllus alicuius in Ecclesiâ autoritatis contrarium sensit.*

At in priori scripto liquidò demonstratum est, præcipuos è Patribus Orientalis & Occidentalis Ecclesiæ dum scripturas de Petri lapsu interpretantur, disertè docere; *V Apolog. 1. Sect. 3.* *Petrum in illâ tentatione sibi ipsi relictum fuisse. humana traditum esse pusillanimitati; diuino sibi subtracto auxilio cecidisse; Domino faciem ab illo auertente fuisse turbatum; diuinam gratiam ad breue tempus illum deseruisse; casum illius non frigiditate; sed superni auxilij derelictu contigisse; responsionis non potuisse tenere constantiam; non potuisse verum testimonium perhibere; experientiâ cognouisse nihil esse dilectionem suam sine gratiâ diuinâ; expertum esse quòd absque Deo nihil potest fieri; timore suo ostendisse quid homo possit sine gratiâ diuinâ; in illo totum genus hominum agnouisse, nihil se sine Dei gratiâ praualere*; & plurima huiusmodi. Neque vllum è Patribus aduersarij vel proferunt vel proferre possunt qui contrarium docuerit.

Non potest igitur illa doctrina sine insigni temeritate & aperto Tridentini Concilij contemptu hæreseos insimulari.

Tertia Demonstratio.

Ex autoritate sancti Thomæ.

Cùm doctrinam in B. Thomæ scholis traditam ab omni erroris suspicione reprehensores mei liberauerint, concludo ego & ni fallor euidentissimè demonstro; quod in me arguunt, omnis erroris expers ipsorum iudicio esse debere, cùm ab ipso D. Thoma apertè traditum sit.

Si de auxilio efficaci dictum à Christo est sine me nihil potestis facere, cum nemo inficiari possit defuisse tum Petro, cùm à tentatione victus est, auxilium Dei efficax quo illam vinceret; nemo etiam negare potest, quin verè & catholicè à Chrysostomo & Augustino me referente dictum fuerit, defuisse tum Petro gratiam sine quâ nihil possumus.

At disertè docet S. Thomas de *motione diuinâ*, seu *auxilio Dei inte-*

virtus mouentis. Quod efficax esse, & effectum illum infallibiliter habere, ad quem à Deo ordinatur, perpetuò docet. Vt 1.2. q.112. a.3. Et q 10. art.4. ad 3. Et in quæst. disputat. qu.6. de Elect. hum. ad 3. De illâ ingquam motione diuinâ manifestè docet, sine eâ teste Christo nihil homines posse. *Dicendum*, inquit 1. 2. q. 109. a. 6. *quòd nihil homo potest facere nisi à Deo moueatur secundum illud Ioannis 15. Sine me nihil potestis facere.*

Preparatio gratiæ considerari potest secundum quod est à Deo mouente, & habet necessitatem ad id ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non potest secundum quod Augustinus dicit lib. de Prædest. SS. Quod per beneficia Dei certissimè liberantur quicumque liberantur; Vnde si ex intentione Dei mouentis est, vt homo cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequitur, secundum illud Ioan. 6. Omnis qui audiuit & didicit venit ad me. *1. 2. q. 112. a. 3. c.*

Dicendum quod si Deus mouet voluntatem ad aliquid, impossibile est huic positioni, quod voluntas ad illud non moueatur, non tamen est impossibile simpliciter. Vnde non sequitur quod voluntas à Deo ex necessitate moueatur. *1. 2. q. 10. a. 4. ad 3.*

Deus immutabiliter mouet voluntatem propter efficaciam virtutis mouentis, quæ deficere non potest. *In qq. Disp. q. 6. De Elect. hum. ad 3.*

Ergo verè & catholicè secundum D. Thomam à me dictum est post Chrysost. & August. Gratiam sine quâ nihil possumus Petro defuisse; etsi nihil aliud iis verbis Patres illi significare voluerint, vt anteà notaui, quàm defuisse tum Petro efficacem illam & singularem Christi gratiam sine quâ tam grauem tentationem superare non poterat, quia nihil homo potest nisi à Deo moueatur.

QVARTA DEMONSTRATIO.

Ex possibilitate preceptorum per illam propositionem minime læsâ,

Cùm par fuisset vt inquisitores ad luculentissima Patrum testimonia responderent, ipsi contra ad peruagata & à proposito aliena eorumdem Patrũ de possibilitate preceptorũ loca digressi sunt; sed quam irrito conatu, ex superiùs positâ Doctissimi Perronij regulâ facilè demonstrare est.

Cùm enim Patres disertè multisque in locis aliquid asserunt, qui contrarium eis affingere velit, alia loca proferat necesse est quibus disertè illud negetur. Sin verò ea tantùm testimonia afferat, è quibus per fallaces consecutiones elicere tentet quod Patrum sententiis claris ipsorúmque verbis expressum conuellat, apud æquum tribunal ne audiendus quidem esset, inquit eruditissimus Cardinalis.

Sic se res habet in præsenti negotio. Plurima loca SS. Patrum attuli in quibus quod ego assero disertè asserunt: *Petrum* nempe *gratiâ destitutum non potuisse verum testimonium perhibere.* Quid contra aduersarij? An vel eorumdem vel aliorum Patrum testimonia proferunt, quibus contra affirmetur Petrum à Deo minimè desertum fuisse, sed diuinæ gratiæ fultum præsidio se ad mortem pro Christo subeundam offerre potuisse? Ne vnum quidem. Quid igitur? Quod SS. Patres docent de mandatorum diuinorum possibilitate, ad id valere volunt, vt quod disertè iidem Patres pronuntiant de Petro gratiâ destituto, hæreticum censeatur. Hóccine tolerandum argumentandi genus, vel apud æquum tribunal audien-

dum? Imò quis non videat sano quemque iudicio prædítum sic contra argumentari debere.

Iidem Patres qui docent Deum nemini impossibilia præcipere, docent Petrum à Deo desertum ceteris hominibus documento fuisse, nihil se sine diuinâ gratiâ prçualere. Nisi ergo sapientissimos illos viros pro stultissimis habeas qui à se ipsis turpiter dissentirent, duo illa de mandatorum possibilitate & Petri desertione, pro dissentaneis habere non potes; nec nisi per calumniam quod Patres de priori dixerint, eò trahere, vt quod iidem de posteriori dixerunt, hæreseos accuses.

QVINTA DEMONSTRATIO.

Ex eo quòd Inquisitores fassi sunt problematicè in scholis disputari an infideles omni prorsus gratiâ careant,

Omnia veterum patrum de præceptorum possibilitate testimonia quibus Inquisitores confici putant, sine hæresi dici non posse, alicui interdum iusto eam gratiam deesse, quâ déstitutus vrgente tentatione præceptum implere non possit, ad omnes omnino homines pertinent etiam impios & infideles. Vniuersi enim Patres dicunt, nemini Deum impossibilia iubere, siue, id non prçcipere quod sit humanæ impossibile voluntati. De Conc. Tridentino non loquor quod de iustis speciatim loquitur. De illo enim in tertiâ Apologetici huius sectione vberiùs dicemus.

Atqui licet ex eorum Patrum sententiâ omnibus hominibus, adeóque impiis & infidelibus mandata Dei impossibilia non sint, nihilominùs tamen problematicè in scholis disputatur(Inquisitorum ipsa verba sunt) an infideles vllam gratiam habeant per quam præcepta seruare possint.

Ergo generalia illa de possibilitate prçceptorum Patrum testimonia, quæ non minùs ad infideles quàm ad iustos pertinent, minimè probare possunt in errorem vel hæresim eum incurrere, qui dicat alicui interdum iusto eam deesse gratiam sine quâ ab vrgente contra præceptum tentatione salubriter & secundùm Deum se expedire nequeat. Nihil que à vero magis alienum quàm quod inquisitorum antiquissimus confidentissimè asseruit; *idem esse scilicet dicere gratiam non dari aliquibus sine qua non possunt obseruare Dei mandata, & dicere, illa mandata esse impossibilia.*

Vidit hoc eruditissimus Syluius magni inter recentiores Thomistas nominis Theologus, dum hac ratione negat gratiam sufficientem ad explicandam diuinorum mandatorum possibilitatem quicquam conducere, tùm quod ea sine efficaci ad ea seruanda non sufficit, tum etiam quia semper non datur, & tamen semper homines quamdiu hanc vitam degunt possunt præcepta seruare. *Siue detur*, inquit in 1. 2. q. 109. a. 4. p. 723. *aliqua gratia quæ tantùm est sufficiens & non efficax, siue non detur ea secundum rei veritatem est impertinens ad saluandum quòd homo possit diuina mandata seruare. Partim quia, vt ipse illa seruet, ea gratia non sufficit; sed oportet quòd etiam adsit gratia efficax, quæ & à solo Deo pendet & gratis seu sine merito tribuitur: partim quia iuxta communem sententiam*

gratia sufficiens non semper datur, & tamen homines viatores semper possunt diuina mandata seruare, ac per consequens etiam tunc quando non habent gratiam sufficientem : Ergo vt obseruatio mandatorum dicatur esse possibilis, non est necesse venire eò vt dicatur quòd habeant gratiam sufficientem.

Sexta Demonstratio.

Ex Gratiæ per se efficacis ad singulos actus necessitate.

Gratiam per se efficacem ad singulos pietatis actus esse necessariam docent omnes S. Thomæ discipuli, eamque doctrinam non modò ab omni hæreseos labe intactam, sed & optimam esse Inquisitores agnouerunt. Hinc verò nullo negotio inuictissimè ostendi potest, cùm Petrus gratiâ efficaci ad vincendam tentationem necessariâ caruerit, tentationem superare minimè potuisse.

1 p. q. 41. a. 2. ad 3. 2. 2. q. 58. a. 8. ad 2. & q. 141. a. 6. ad 2. 3. p. q. 1. a. 2. c. & q. 46. a. 1. c. & 84. a. 5. c.

Principium enim est lumine ipso naturali notissimum, & à S. Thomâ plurimis locis traditum. *Id necessarium esse ad aliquem finem obtinendum, sine quo ille finis obtineri non potest*; vel simpliciter, si sit simpliciter necessarium; vel conuenienter si sit tantùm secundùm quid necessarium, hoc est vtile. Iam pridem verò damnati sunt Pelagiani eò quòd dicerent Gratiâ Dei nos indigere, non vt simpliciter, sed vt *faciliùs* mandata seruaremus. Ergo si Gratia per se efficax ea est, vti certè est secundùm vniuersos S. Thomæ discipulos, quam ad mandata seruanda superandásque tentationes *necessariam* esse Patres sanxerunt, non ad *faciliùs* tantùm vt aiebant Pelagiani, sed simpliciter ad mandata seruanda tentationésque vincendas necessaria est.

Adeóque ex ipsâ necessarij definitione sine gratiâ efficaci, quâ sine dubio Petrus caruit, nec mandata seruari nec tentationes vinci possunt.

Vidit hoc argumentum quantùm valeret inquisitorum solertissimus, cuius vim vt eluderet, confugit primò ad fucum ac fallaciam; deinde vt cum Augustino loquar, ad acumen quoddam sed vitreum, quod lucet veri similitudine, sed frangitur veritate. Primùm enim respondit docere quidem Thomistas omnes Gratiam efficacem ad mãdata seruanda necessariam esse, eámque optimam esse doctrinam; in hæresim tamen incurrere qui illam teneat, nisi addat quod itidem omnes Thomistæ docent ita gratiam efficacem ad mandata seruanda necessariam esse, vt tamen sine eâ seruari possint etiam completè proximè & expeditè.

Egregia sanè & expedita, modò vt sit solida & vera responsio. Si autem in re facti quæ mutari nullo modo potest, amplissimo Ordini per indignam homine probo fallaciam illuditur; quis non miretur vel leuitatem responsionis, vel confidentiam respondentis? Fateor enim Didacum Aluarezium nonnullósque eius sequaces ita necessariâ ad singulos actus gratiam existimasse, vt tamen sine eâ præcepta diuina proximè & completè seruari posse crediderint. Sed pernego & falsissimum esse contendo, Thomistas omnes in eâ esse sententiâ. Contra enim plurimi sentiunt, & sine gratiâ efficaci proximè & expeditè præcepta seruari posse negant. Princeps enim omnium S. Thomas 1. 2. q. 109. cùm variis in articulis huius quæstionis, tùm præsertim 9. disertè negat, *hominem etiam in-*

stificatum posse per seipsum operari bonum & vitare peccatum, absque nouo auxilio Dei ipsum mouentis, dirigentis, & protegentis. Quod quidem auxilium efficax esse secundùm S. Thomam nemo inficiari potest. Idémque docent è veteribus Theologis qui illum consecuti sunt [a] Bradvvardinus, [b] Ariminensis, [c] Capreolus: E recentioribus [d] Cajetanus, [e] Louaniensis Facultas vniuersa, itémque [f] Duacensis, [g] Estius, [h] Cumel, [i] alij Thomistæ à Ledesma laudati, [l] Syluius aliíque, quorum testimonia quędam repręsentaui, plura relaturus, si necesse sit.

a Postquàm in præcedentibus est ostensum, nullum tentatum solius liberi arbitrij viribus sine gratiâ, vel cum gratiâ quantacumque absque alio Dei auxilio speciali POSSE tentationem aliquam superare; restat consequenter inquirere quod sit illud auxilium quo tentati omnia superant tentamenta, & sine quo in omnibus superantur..... Voluntas ergo diuina est illud auxilium, sine quo tentatus quilibet superatur, & per quod tentatus quilibet superans efficaciter superat tentamentum. *De causâ Dei lib.2. c. 5.*

b Ex istis puto satis patere quod etiam veri iusti, & in gratiâ existentes, vt in tentationibus fortiter resistant & in peccatum non cadant, indigent adhuc speciali auxilio Dei & sine illo non POSSENT resistere quin caderent in peccatum. *In 2. dist.28. q.1. art.2. De auxilio eum efficaci loqui quod non omnibus datur ex toto articulo patet.*

c Non solùm iuuat Deus ad bonum velle partialiter coëfficiendo, qui est modus communis quo concurrit ad cuiuslibet agentis creati effectum quemlibet; sed etiam quodam modo speciali, videlicet faciendo ipsam voluntatem partialiter concurrere, ita quòd ipsa voluntas partialiter concausat applicata, & quasi instrumentaliter mota à Deo ad sic partialiter concausandum: in quâ tamen motione ipsa non necessitatur, sed instrumentum liberum existens in cuius potestate est sequi motionem agentis iuuatur *ita vt agat ea quæ non sic adiuta nequaquam agere potuisset.* Et hoc est illud adiutorium speciale, sine quo dicimus nos nihil boni velle aut facere. Lib.2. Sent. Dist.28 q.1. art.3. fol. 156. & seq. *Vt plura alia in eandem sententiam.*

d Hinc habes quòd non solum credere est donum Dei, sed etiam posse credere est diuinæ gratiæ, quàmuis posse credere potentiâ remotâ, naturæ sit rationalis. Ex hoc enim quòd homo rationalis est naturæ, potentiam habet intellectus & voluntatis quibus potest credere, sed non nisi ex gratuito Dei auxilio appropinquat ad hoc vt fidei possit hærere Christianæ. *In cap.*10. *Ioan. v.39. Videri potest & in Matt. c.16 & in Comm. in 1. 2. quæst.* 109.

e Aliud autem est posse, in quo tam magnæ insunt vires per sufficientem gratiæ preparationem vt satis sit ad agendum. Per quam quidem gratiam non iam solùm ipsum posse, verùm etiam agere adiuuatur. *In iustificat. Censuræ pag.*131.

f Singularis Christi gratia non omnibus est communis, & tamen omnibus ad conuersionem & salutem est necessaria...... Neque infidelis quisquam credere potest, nisi per gratiam quâ cor eius ex infidelitate ad fidem mutetur. *Cens. Assert.* 14. lata anno 1588.

g Omnis huiusmodi possibilitas quoniam ab actu separata esse potest, consistit absque initio bonæ voluntatis & iustitiæ; SINE QVO TAMEN INITIO NON CONSISTIT EA QVÆ PROPRIE VOCATVR GRATIA CHRISTI, quemadmodum August. docet lib. de Nat. & Gratiâ cap 42. Etenim gratia Christi (quod in sequentibus plenius ostendendum est) non est communis bonis & malis, sed bonos discernit à malis, vti compluribus locis docet Augustinus, bonitatis nomine etiam primæ bonæ voluntatis initia comprehendens. *In 2. Sent dist.26, §.1. Qui & plurima alia passim habet in eandem sententiam.*

h Qui caret efficaciter auxilij gratiæ Dei non habet omninò immediatam & proximiorem virtutem & potentiam ad operandum quia hanc præstat efficax Dei gratia: sufficiens verò auxilium præstat quidem vim potentiæ, non quidem omninò proximam cum vltimâ actualitate, sed minùs proximam, sed quasi mediatam: vel minùs immediatam & incompletam seu inadæquatam. *Pag.*251. *ad* 1.2.

i Alij verò Discipuli D Thomæ qui docent quod auxilium efficax prædeterminans voluntatem tenet se ex parte actus primi tanquam constituens illum in vltimâ actualitate & in vltimo complemento ad operandum de quo supra diximus, debent dicere quod hoc auxilium aliquo modo pertinet ad auxilium sufficiens tamquam vltimum complementum & vltima actualitas ipsius. Vnde auxilium sufficiens non est completum & consummatum nisi per auxilium efficax & prædeterminans. Itaque secundùm istam sententiam non datur auxilium sufficiens completum & consummatum, antequàm sit coniunctum auxilio efficaci quod prædeterminat voluntatem. *In tractatu de auxiliis quæst. vnicâ art.* 11.

*l In 1.2 quæst.*109. *a.* 4. *p.* 713.

Alterum commentum est nos in hac argumentatione conclusionem elicere e duobus principiis, quorum alterum è Molinæ scholâ repetamus: nimirùm, *Non potest fieri actus pietatis sine gratiâ ad illum efficiendum necessariâ*, alterum è Thomistis, nimirùm: *At gratia efficax ad singulos pietatis actus necessaria est.* Vnde concludimus: *Ergo nihil eorum quæ ad pietatem pertinent sine gratiâ efficaci facere possumus.* Quod hæresim Inquisitor ille esse contendit. Posse enim hæresim concludi ex duobus principiis ex diuersâ Theologorum scholâ repetitis, vt si quis ita argumentaretur: Secundùm Thomistas existentiam humanam Christus non suscepit. At secundùm alios Theologos existentia à naturâ non distinguitur. Ergo Christus non suscepit naturam humanam.

Sed falsa sunt omnia quibus hæc comparatio nititur. 1. enim qui hoc Disquisitoris argumento Christum naturam humanam minimè suscepisse probare vellet, non alio quàm huiusce solius argumentationis præsidio fretus, infandam adstrueret hęresim, quæ omnium Scripturarũ, Patrum, Conciliorum autoritate subuertitur. Tùm demùm igitur valeret & æqua esset comparatio, si nos non alio quàm huiusce argumenti præsidio nixi statueremus, sine gratiâ efficaci nihil boni, quod ad veram pietatem & iustitiam pertinet, effici posse. Atqui contra omnino se res habet. Quàmuis enim doctrina quam tuemur argumento etiam isto probetur, non tamen eius solius autoritate nititur. Autor eius scriptura diuina est. Autores eius sancti sunt Patres qui id semper dixêre quod dicimus; ac sine gratiâ quâ fit vt faciamus, nos boni quicquam efficere non posse, apertissimè professi sunt. Docebant enim quod à Christo ipso didicerant vbi Ioannis 6. sic loquitur. *Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum.* Et iterum. *Nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum à Patre meo.*

2. In exemplo illo à Disquisitore proposito nihil mirum si principia duo composita hæresim pariant, cùm principia illa planè pugnantia sint atque contraria. Quid enim contrarium magis quàm illa duo: Naturam humanam susceptam à Christo, non existentiam naturæ humanæ quod Thomistis placet: Et existentiam naturæ humanæ à naturâ humanâ non distingui, quod alij Theologi docent. Quis autem duo hæc principia à me connexa, non dicam secum pugnantia, sed vel dispaia ac dissimilia causari audeat. *Nihil effici potest sine eo quod est necessarium ad illud efficiendum*; &, *Gratia efficax ad singulos actus necessaria est.* Si igitur gemina illa principia cognata inter se ac probè connexa, & præterea verissima sunt; quid ex iis nisi verum consequi potest? Quod autem disquisitor ille proscribere vult vt hæreticum, ipso fatente è duobus illis principiis quorum alterum non è Molinæ scholâ, vt ille ait, sed omnino naturæ lumine innotescit, alterum ab ipso vt doctrina optima est commendatum, necessariò consequitur. Igitur quod vt hæreticum proscribere vult, non potest esse nisi verissimum.

3. Falsum est nos duo illa principia è diuersis scholis, vnum è Molinæ alterum è B. Thomæ scholâ mutuari. Vtrumque nobis B. Thomæ schola,

ſuppeditat. Quamquàm primum confirmemus interdum ex iis ipſis quæ Molinæ diſcipuli pro veris habent. Quàmuis enim nonnulli è recentioribus Thomiſtis, quò B. Thomæ doctrinam in vulgus quaſi plauſibiliorem efficerent, Aluarezio primo duce atque autore fateri noluerint, ſine gratiâ efficaci bonum fieri minimè poſſe, fuit hæc tamen B. Thomæ certa ac perpetua ſententia. Hinc ille id quod non tantùm vtile eſt, ſed ſimpliciter neceſſarium (qualis eſt fatentibus Thomiſtis omnibus gratia efficax ad actus pietatis) generatim ita definit, *id ſine quo aliquid eſſe non poteſt*; ſpeciatim verò motionem diuinam, quæ ipſi gratia efficax eſt, docet eſſe gratiam illam de quâ Christus ait: ſine me nihil poteſtis facere. Ita loquitur Angelicus doctor, ita veteres omnes eius diſcipuli ante Aluarezium & poſt Aluarezium plurimi locuti ſunt. Quin & ipſe Aluarezius quique eum ſequuntur, etſi aliquantulùm verbis diſcrepent, in re nihilominùs ipsâ conſentiunt. Quantamcùmque enim potentiam etiam proximam & expeditam ad bene agendum & ad ſuperandas tentationes attribuant homini efficaci gratiâ deſtituto; fatentur tamen non magis fieri poſſe vt re ipsâ benè agat & tentationem ſuperet, quàm vt ſecuris acuta & ad ſecandum idonea reipsâ ſecet, quamdiu ab artifice non mouetur; vel vt oculi quantùmuis ſani & perſpicaces reipsâ videant quamdiu lumine non illuſtrantur. At ex communi omnium hominum ſenſu, rectè dicitur ſecuris quantùmuis acuta, ſecare non poſſe, niſi ab artifice moueatur; vel oculi quantùmuis ſani, videre non poſſe, niſi lumen præſto ſit. Ergo in ipsâ Aluarezij ſententiâ, quicquid ſit de potentiâ proximâ quam adeſſe vult homini qui auxilium efficax non habet, cum tamen fateatur non minùs hominem indigere auxilio illo efficaci vt re ipsâ agat, quàm ſecuris artificis motione vt ſecet, aut oculi lumine vt videant; rectè ſecundùm communem apud omnes homines vocum acceptionem, de homine cui efficax gratia deſuit, dici poteſt, eum tentationem ſuperare non potuiſſe ſine eâ gratiâ quâ neceſſariò indigebat, vt eam reipsâ ſuperaret. V. Dom. 6.

Quare diſquiſitoris huius reſponſio, arguta quidem, ſed planè expers veri, fundamento ipſius quod falſitate implicabatur, cadente corruit. Fruſtràque eum cauſatum liquet, doctrinam duobus principiis è duplici eâdémque diuersâ Theologiæ ſcholâ repetitis innixam, hæreſim poſſe conficere, cùm hanc quam tuemur principiis & per ſe certiſſimis & inter ſe affinibus atque connexis, & ab eâdem B. Thomæ ſchola deductis, fultam eſſe clariſſimè pateat.

Septima Demonstratio.

Ex Thomiſtis per Innocentij X. Conſtitutionem vti fatentur aduerſarij, minimè condemnatis.

Hactenus aduerſarij vltrò agnouerunt eos omnes Theologos quos B. Thomæ veſtigiis ſtudioſiùs inhærentes vulgò Thomiſtas in ſcholis appellant per Innocentij X. Conſtitutionem minimè condemnatos fuiſſe. Quod quidem omnium diſertiſſimè fatetur Annatus, qui Pontificem eas controuerſias vti anteà erant intactas reliquiſſe, de qui-

bus ante Iansenium in Catholicis Theologorum scholis disceptabatur. Hoc ergo posito septima sit nostra Demonstratio.

Fas est annuentibus aduersariis nostris, saluâ Innocentianæ Constitutionis autoritate, ea tueri quæ ante Iansenium in Thomistarum scholis palam & publicè magni nominis Theologi asseruêre.

At quod in notatâ Propositione quæ Chrysostomi est & Augustini hæreseos arguitur, Petrum scilicet, vel aliquem alium iustum Gratiâ efficaci ad superandam tentationem necessariâ ad tempus destitutum tentationem superare non potuisse, docent ij omnes ex Thomistis qui & gratiam efficacem ad omnes & singulos pietatis actus necessariam censent, & sine eâ, nihil quod ad pietatem, pertineat, fieri posse profitentur, vt sunt post S. Thomam ij omnes quos ante citauimus, tum antiquiores tum recentiores; & speciatim Cajetanus Cardinalis, qui *iustos ad gratiæ habitualis vsum ex se ipsis sufficientes esse negat, sine continuo gratuito Dei auxilio; quo quia caruit Petrus, ideò cecidit & perdidit charitatis gratiam:* & eruditissimus Estius qui exemplo piissimi regis Ezechiæ clarum esse ait, *Deo deserente, hoc est gratiam non dante, hominem* (etiam iustum qualis erat Ezechias) *non posse superare tentationem, hoc est salubriter & secundum Deum se ab illâ expedire.*

Cajetar. in Matth c. 26.

Comm. in Paral. c. 32. v. 31.

Non potest igitur sine manifestissimâ & iniquissimâ personarum acceptione in Propositione Chrysostomi & Augustini quæ à me tantummodò refertur id hæreseos damnari, quod ab illis præstantissimis Theologis quos ab Innocentio X. minimè damnatos fuisse aduersarij ipsi vltrò fatentur palàm & publicè nemine expostulante traditum est.

OCTAVA DEMONSTRATIO.

Ex eâ doctrinâ quam Inquisitorum vnus in scholis Sorbonicis docuit.

Accepi Inquisitorum illum antequam diceret, ita esse præfatum, vt animum nullâ in me maleuolentiâ suffusum, imò & erga me propensionem præ se ferret. Sed mirum sanè videri possit, quòd istius in me beneuolentiæ non satis memor, præter multa atrocia ab illo vno in me dicta, continuò in hanc vocem erupit, *hæresim me inducere conari & eam quidem hæresim quâ nulla vnquam deterior, nulla pestilentior non modò in Ecclesiam inuecta est, sed etiam vnquam inuehi possit.* Qui talem se gerit, & cùm amicus haberi vult, qualis erit si quandò oderit? Verùm doctrinam meam dum ille perit, suam grauiter appetiisse facilè demonstro.

Nam qui docet non aliam à Deo dari gratiam, quâ vel bonum operari, vel peccatorum tentationes superare possimus, quàm per se efficacem; is necessariò fateri debet iustum qui à tentatione vincitur, ac proinde gratiâ efficaci ad superandam tentationem necessaria caruit, tentationem superare non potuisse.

At id scriptis suis dum in scholis Sorbonicis Professionis Regiæ munere fungeretur, Inquisitor ille semper docuit, *Gratiam scilicet operandi semper esse efficacem, & sine illâ gratiâ efficaci vel tentationes superari vel mandata seruari non posse.*

Ego

Ergo vel pestilentissimæ hæreseos labe discipulos suos tum infecit, vel iam pro pestilentissimâ hæresi haberi vult, quod ipse nisi omnem pudorem abiecit, se in scholis Sorbonicis docuisse diffiteri non potest.

Respondebit ille sat scio, Petrum reuerà à Deo derelictum tentationem superare non potuisse : Verum id ei accidisse in præsumptionis suæ pœnam, vt ipsi à me laudati testantur Patres. Fateor id quidem; sed quid ad Epistolam? Contendit autor Epistolæ post Chrysostomum & Augustinum, *Petro gratiam sine quâ nihil possumus, id est sine quâ tentationem superare non poterat*; *defuisse*. Quæritur an hæc propositio hetetica sit, an vero orthodoxa. Quis vero ita mente captus est, vt non videat, propositionis huius veritatem non infirmare, sed contra magis statuere, qui non modo Petro gratiam defuisse agnoscit, sed quare defuerit exponit; Eo enim verius est & certius illam petro defuisse, quo magis ostenditur non sine causâ eam illi defuisse. Vt si quis multos etiam baptizatos damnatum iri contenderet, nonne ineptiret prorsus, qui hoc argueret erroris, eo quod nemo baptizatus damnandus sit, nisi qui ob peccata damnari meruerit; Neque enim tum baptizatos multos damnari negaret, sed causam cur damnarentur afferret. Quare sic iterum argumentum contexo.

Non negat Epistola (quod autor Epistolę lubentissime agnoscit) ideò Petro gratiam defuisse, quia de suis viribus nimium præsumpserit, sed id vnum post Augustinum & Chrysostomum affirmat Petro gratiam defuisse, sine quâ nihil possumus, hoc est sine quâ tentationem illam superate non poterat, quamcumque tandem ob causam ea Petro defuerit : de quo non erat tunc quęrendi locus, cum id solum aduersus Annatum probandum suscepisset, pro Catholico dogmate habendum non esse, vti ille contendebat : *Que la grace interi-ure & actuelle necessaire à nostre volonté afin qu'elle puisse vouloir ce que Dieu exige d'elle, ne luy manque iamais dans l'occasion ou elle peche.* Petro vero gratiam defuisse sine quâ tentationem superare non poterat, verissimum esse agnoscit Inquisitorum ille in autorem Epistolæ acerbissimus; & quod addit Petro id accidisse in præsumptionis suę pœnam, adeò propositionem illam non infirmat, vt potius confirmet. Quâ ergo fronte pro pestilentissimâ hęresi haberi vult, quod ipsemet pro verissimo agnoscit.

Recurret fortassis ad Molinianam illam suam & libero subiectam arbitrio orationis gratiam, quam B. Petro non defuisse causabitur. Sed vt omittam commentitiam illam Inquisitoris doctrinam de duplici & planè diuerso in vnâ eâdemque Christi gratiâ, gratię genere, operandi scilicet & orandi, quorum illud per se semper efficax sit, hoc vero liberę subditum voluntati, cuius pro nutu effectum habeat, vel non habeat, inane esse figmentum, catholicorum Theologorum auribus hactenus inauditum; & in quo explicando Inquisitor ille altitudinem gratię nesciens, absurdas planè atque improbabiles fabulas texuit : vt inquam, id omittam, quicquid de hoc statuas, ad propositionem meam minimè spectat. Non enim in eâ agitur de

orationis, ſed de operationis gratiâ quam ſemper eſſe efficacem diſquiſitor ille agnoſcit. Neque enim quæritur an B. Petrus orare potuerit, ſed an tentationem ſuperare. Non potuiſſe fatetur, cùm gratiâ efficaci caruerit, quâ ſolâ ex illius ſententiâ tentationes ſuperari poſſunt: Ergo propoſitionem meam quæ id ſolùm aſſerit, pro catholicâ habere debet; quicquid interim de orationis gratiâ ſtatuere ipſi libuerit, de quâ nunc non diſputo.

An eo iterum regreſſurus eſt, vt in ijs vocibus, *la grace ſans laquelle on ne peut rien, a manqué à ſaint Pierre*, vniuerſum peſtilentiſſimæ illius hæreſeos venenum collocet? Sed vt omittam peſtilentiſſimas illas voces non meas eſſe ſed Chryſoſtomi & Auguſtini; vt ſæpius demonſtratum eſt; quâ animi æquitate & candore in regrauiſſimâ ad leuem illam cauillationem confugere poteſt, quam & ſuperiori ſcripto, & iterum in huius priori ſectione deieci? Clariſsimè enim oſtendi, verba illa Epitheti loco gratiæ adiuncta, *Gratia ſine quâ nihil poſſumus*, pro ſubiectâ materiâ intelligi debere, adeóque nihil aliud me poſt Chryſoſtomum & Auguſtinum ſignificare voluiſſe, quàm Petro defuiſſe gratiam illam ſine quâ tentationem illam ſuperare non poterat, quia ſine Gratiâ, teſte ipſo Chriſto, nihil poſſumus. Neque de hac te iam ampliùs diſputationi locus eſſe poteſt. Cùm enim Facultas decreuerit, vt candidè ac ſincerè mentem meam explicarem, poſt ſinceram illam propoſitionis meæ explicationem Facultati ipſi exhibitam, non alius ſine apertâ calumniâ affingi poteſt propoſitioni meæ ſenſus, quàm quem ego genuinum eſſe oſtendi. Quare cùm in illo ſenſu ex Inquiſitoris illius de quo nunc loquor doctrinâ, nihil ſit quod meritò reprehendi queat, vereri profectò debet, ne dum eum cenſurâ pergit inurere, præiudicio potiùs quàm iudicio & animi quodam affectu quàm rationis ductu moueri videatur.

Obſeru 2. & 3.

Mitto Inquiſitoris illius vocem aduersùs gratuitam Dei gratiam atrocem & non ferendam; non poſſe ſcilicet Deum denegare gratiam iuſto amico ſuo, abſque iniuſtitiâ & crudelitate. Ergo crudelitatem & iniuſtitiam Deo adſcripſerunt Patres omnes, qui Deum Petro iuſto & amico ſuo gratiam denegaſſe vno ore aſſerunt? Sed nihil mirum aduersùs Dei gratiam tale effatum ex eius ore prodiiſſe, qui in ſcholis Sorbonicis palam & publicè docere non erubuit, *Deum gratiam ſuam* (non iuſtis modò, ſed omnibus omnino hominibus quantùmuis impijs & ſceleratis) *ex iuſtitiâ largiri, cùm præcipit aliquid, quod ſine gratiâ fieri nequit.* Quâ non aliam eſſe poſſe gratuitę Dei gratiæ magis exitialem doctrinam coram æquis iudicibus demonſtraturum me ſpondeo. Interim huic perſpicuo & intolerando errori ſanctiſſimam Auguſtini vocem oppoſuiſſe ſufficiat: *Gratia Dei non erit gratia vllo modo, niſi fuerit gratuita omni modo.*

Aug. de Pec. Orig. c. 24.

Nona Demonstratio.

Ex desertione iustorum ad tempus quam vnus Inquisitorum agnouit.

Duplex in meâ de Petro à Deo deserto propositione peccatum Inquisitorum vltimus annotauit: 1. *Quia non fuit intentio Christi Petrum omnino deserere, sed ad tempus, vt humilior resurgeret.* 2. *Quia non sisto in solo Petro, sed argumentor ex Petro ad omnes iustos; & quidem non de desertione ad tempus, sed ad perditionem æternam, cùm iusti multi si deseruntur ad damnationem, cùm scilicet non resurgunt.* At ex duplici illo peccato nullum in Propositione mea peccatum esse perspicuè demonstrari potest.

Non peccat enim, Inquisitoris illius iudicio, qui iustos aliquos interdum ad tempus à Deo deseri agnoscit, vt ex ipso suo lapsu humiliores redeant & doctiores.

At id vnum propositio asserit; neque mihi sine manifestissimâ calumniâ affingi potest, quò ex Petro argumentatus sim ad omnes iustos. Modò enim vel vnus iustus aliquando fuerit qui instar Petri à Deo deserti vt humilior rediret ac doctior, ea gratia ad horam caruerit qua ingruentem tentationem superare posset, salua est mea propositio.

Ergo ex Inquisitoris illius sententia, nullum est in mea propositione *peccatum*, nisi ad alienos sensus detorqueatur.

Quo autem nitatur Inquisitor ille fundamento, vt iustos à Deo deseri posse concedat modò sint posteà per diuinam gratiam à lapsu suo erigendi, aliter neget, inquirere non est huius loci. Monendus tantùm obiter est, ne hæc sua sententia ad Caluinistarum hęresim aliquantulum accedat, qui numquam iustos ita à Deo deseri aiunt, quin tandem aliquando ad eum sint reuersuri: quod à Conc. Trid. damnatum est Sess. 6. c. 12. dum negat *de iustificato sine errore dici posse, quod aut ampliùs peccare non possit, aut si peccauerit certam sibi resipiscentiam promittere debeat.*

Decima Demonstratio.

Ex Thesibus in Sorbonâ propugnatis A. 1650. & 1652.

Secundùm illas Theses à Dominis Hallier & Grandin approbatas & in Sorbona publicè propugnatas nullo expostulante vel conquerente, *ita mandata Dei iustis omnibus possibilia sunt*, vt tamen *gratia efficax* quæ non semper iustis datur, *proximam & completam ad bene agendum potentiam conferat*, & *aliquis interdum iustus ad præceptum seruandum proximè, immediatè & completè potens non sit.*

Atqui ex propositione in indiculo notata nihil aliud sequitur *quàm Petrum efficaci gratiâ destitutum, ad superandam tentationem proximè, immediatè, completè potentem non fuisse.*

Ergo nihil est in illa propositione quod vel erroris vel hæreseos notari mereatur. Ad illam verò doctrinam sic approbatam & publicè propugnatam respiciens in priori Apologetico dixi sectione 2. Propo-

ſitionem meam notare illud *poſſe* quod *proximum & expeditum Theologi* appellant.

SECTIO TERTIA.

De vero Tridentini Anathematis in primæ propoſitionis damnatione memorati ſenſu, ex Cardinalis Bellarmini ſententiâ.

CVM Innocentius X. primam Propoſitionem proſcribat vt iam anathemate damnatam, omnéſque conſentiant ad Tridentinum anathema Pontificem alludere, quo percellitur qui dixerit, *Dei præcepta homini etiam iuſtificato & ſub gratiâ conſtituto eſſe ad obſeruandum impoſſibilia*; manifeſtum eſt primam propoſitionem in eo ſenſu à Pontifice acceptam, qui illâ Tridentini Concilij ſanctione damnatus eſt.

Dixi verò in priori ſcripto, *certum eſſe etiam teſte Cardinali Bellarmino, non aliud anathemate hoc Tridentino perculſum, quàm quod hæretici aſſerebant; numquam iuſtis eam adeſſe gratiam quâ diuina præcepta implere poſſent, ſed quicquid agerent illi ſanctius, id pro peccato vel lethali, vel certè veniali habendum eſſe.*

Viderunt inquiſitores quantùm id ſuæ cauſæ officeret; itaque Bellarminum falsò à me citatum eſſe conqueſti ſunt, negarúntque ab illo Tridentinum Canonem de præceptorum impoſſibilitate in eo quem dixi ſenſu acceptum. *Bellarminum enim diuerſis capitibus & ſeparatim egiſſe de duabus illis hæreſibus, de impoſſibilitate ſcilicet generali præceptorum, & de eiuſmodi peccatorum fermento quæ ſemper occurrunt in obſeruatione mandatorum; quæ tamen duo*, inquiebant, *confundere volunt aduerſarij.*

Ego, verò hæc duo non confundo, ſed tamquam duo vnius eiuſdemque hæreſis membra connexa atque implicita, quorum vnum propter alterum ab hæreticis aſſeratur, & vtrumque ad vnum eumdémque controuerſiæ ſtatum pertineat, à Bellarmino confutata fuiſſe contendo. Quod vt melius percipiatur, quædam obſeruanda ſunt.

Primum eſt, Numquam Lutheranos & Caluiniſtas dum de præceptorum impoſſibilitate ea diſputant quæ Synodus Tridentina damnauit, eam quæſtionem mouiſſe, an alicui iuſto interdùm ea gratia deſit quæ ipſi ad ſeruandum præceptum neceſſaria erat, & quam aliis iuſtis Deus largitur; ſed de omnibus omnino iuſtis ſemper diſputaſſe, an ſcilicet vllus ſit quàmuis ſanctus, qui præcepta diuina verè & coram Deo ſeruare poſſit.

Secundum eſt, Non illâ eos ratione præceptorum impoſſibilitatem adſtruere, quòd negent homines abſtinere poſſe à facinoribus & flagitiis quæ lege diuinâ vetantur, vt ſunt homicidia, adulteria, furta, ſed

tantùm quòd ea sit ex peccato, quod etiam in baptizais manere aiunt licet non imputetur, mentis deprauatio, vt omnes animi motus, etiam dum à spiritu agitur, quatenùs ex homine sunt, corrupti sint & infecti; ita vt nullum inde proficisci possit opus, quod non iustam opprobrij mercedem mereatur; adeòque non posse illis operibus coram Deo malis & prauis, licet coram hominibus bona & laudabilia censeantur, legi diuinæ satisfieri.

Tertium est, Duplicem distingui posse preceptorum diuinorum possibilitatem; vnam meram, puram, & ab effectu separatam, qualis est etiam in iis qui præcepta apertè transgrediantur, vt cùm de Dauide in adulterium lapso dicitur, possibile ei fuisse de adulterio non committendo præceptum. Altera est possibilitas cum effectu, vt Augustinus appellat de Nat. & Grat. c.42. quæ iis tantùm iustis competit qui in iustitiâ perseuerant, & ita legem diuinam seruare possunt, vt & reipsâ seruent.

Quæritur ergo de quo possibilitatis genere intelligenda sint ea quæ Tridentina Synodus de præceptorum possibilitate aduersùs Lutheranos definit sess.6.cap.11. & can.18. Si enim de priori, ne sic quidem aduersùs nos facit, cùm agnoscamus etiam iis iustis qui interdum labuntur, possibilia fuisse illa mandata quæ non seruant.

Sed si teste Bellarmino, de posteriori tantùm agat, hoc est, si id vnum aduersùs Heterodoxos, qui legem diuinam ita impossibilem esse volunt, vt à nemine quantùmuis iusto, verè & coram Deo seruari possit, vt certissimum Ecclesiæ Catholicæ dogma definiuit, non esse iustis impossibilia mandata diuina, cum à multis iustis reipsâ impleantur; quam in me falsi accusationem de Bellarmino malè citato intulerunt, in ipsos redundabit, neque vlli dubium erit, quin secundùm Cardinalis Bellarmini sententiam, Tridentinus Canon de præceptorum impossibilitate malè prorsus in eos contorqueatur qui tria hîc statuunt:

Primum est iustos piè viuentes præcepta diuina implere posse, & reipsâ implere, quod negant Heterodoxi, quos Tridentina Synodus condemnauit.

Secundum est, illis etiam iustis qui peccant, possibilia fuisse illa ipsa præcepta quæ transgrediuntur, non eâ tantùm possibilitate, quæ ex SS. Patrum doctrinâ impiis & infidelibus per naturam competit; sed eâ quam iustis confert *donum gratuitum naturæ superadditum*, quo iusti ad non peccandum adiuuantur, vt docet S. Thomas 1.2. q.109. a.2. 6. 9. &c. etsi ex eodem Angelico Doctore, *vlteriùs indigeant auxilio Dei animam interiùs mouentis, dirigentis, & protegentis.*

Tertium est, non omnes iustos *per quotidianum adjutorium Dei perseuerantiam bonæ conuersationis accipere*, cùm aliqui in bonâ conuersatione non perseuerent; *quam tamen perseuerantiam bonæ conuersationis qui non accipit, etsi baptismatis gratiâ renouatus*, ex Celestini I. definitione, *ad superandas diaboli insidias, & ad euitandas carnis concupiscentias idoneus non est*: seu quod idem est, nonnullis interdum

Cælest. in Ep. ad Gall. cap. 6.

iustis in tentatione deesse *illud auxilium Dei interiùs mouentis, dirigentis*
1.2.q.109. a. 9. *& protegentis, sine quo*, ex eiusdem angelici Doctoris sententiâ, *ingruentes tentationes superare non possunt.*

Paulò igitur accuratiùs inspiciamus quid hac de re Bellarminus scripserit.

I.

Quam falsò aduersarij iactauerint Bellarminum de impossibilitate præceptorum, & de peccati fermento quod omnibus iustorum operibus adhæreat, tanquam de duabus hæresibus omnino diuersis egisse, patet 1. ex clarissimis Bellarmini verbis, dum quæstiones omnes quæ super hac materiâ inter catholicos & hæreticos disceptantur, breuiter exponit.

Bellarm. in Præf. l. 4. de iustif. qui est de iustitia operum.

De iustitiâ, inquit, *actuali, siue operum, quatuor sunt quæstiones: vna de necessitate, altera de veritate, tertia de merito, quarta de perfectione. Dissidemus enim ab hæreticis huius temporis, primùm an sint hominibus iustificatis opera necessaria ad salutem, &c. deinde dissidemus de ipsâ veritate iustitiæ actualis, idest vtrum opera iustorum sint verè iusta, ita vt coram Dei iudicio comparere audeant:* CVM QVA QVÆSTIONE COINCIDIT ILLA, *possit ne homo iustus legem diuinam ita implere, vt in eo opere peccatum nullum admittat.* Quis posthac de Bellarmini sententiâ altercari queat? Non solùm enim illam quæstionem *vtrùm opera iustorum sint verè iusta*, cum illâ quæstione, *posit ne homo iustus legem diuinam implere*, COINCIDERE disertè profitetur, contra quam Inquisitores statuere veriti non sunt; verùm etiam illam ipsam postremam quæstionem de diuinæ legis possibilitate ita exprimit, vt nullus dubitandi locus esse possit, quin quod à Tridentinâ synodo definitum est, à præsenti controuersiâ omnino sit alienum. Is enim ex Bellarmino, & vnicus & verus catholicos inter & hæreticos controuersiæ, de quâ Tridentini Patres pronuntiauerunt, status, *possit ne homo iustus legem diuinam ita implere, vt in eo opere peccatum nullum admittat.* Nullus autem est catholicus qui heterodoxis id negantibus anathema non dicat. Ex Bellarmini ergo mente, Concilij Tridentini authoritate grauiter abutuntur, quia ea illius decreta quibus nefarium illum hæreticorum errorem ingulauit, eò trahere volunt, vt quod omnes Patres de nonnullis iustis quibus interdum Deus, pro iudiciorum suorum inscrutabili altitudine, efficaces illas vires non subministrat, quibus ingruentem aliquam tentationem superare queant, pro hæresi habeatur.

II.

Neque minùs aperta sunt quæ tradit Bellarminus dum quæstionem ipsam tractaturus, in quo ea sita sit, his verbis explicat lib. 4. de Iustif. cap. 10. *Sequitur altera quæstio de iustitiâ actuali quæ est de veritate iustitiæ actualis, siue operum. Est autem hic controuersiæ status, vtrum homines iustificati & gratiâ Dei adiuuante, possint ita legem diuinam implere, vt opera ipsorum non modò non sint appel-*

landa peccata ; sed etiam verè ac propriè iusta dici mereantur. Et quidem hæretici huius temporis partem negantem defendunt. Docent enim legem diuinam esse planè impossibilem homini etiam iusto , & inde colligunt nullam esse in nobis veram actualem iustitiam , sed omnia opera iustorum esse mortalia peccata ex naturâ suâ. Ita Lutherus, Caluinus, Philippus, &c.

Cui post hęc verba dubium esse potest, quin Bellarminus non pro diuersis & dissentaneis hęresibus habuerit, vt Inquisitores asserere non dubitarunt, quod hæretici docent de impossibilitate præceptorum, & de omnibus iustorum operibus peccato aliquo infectis , sed pro vnâ eâdemque hæresi cuius hęc duo membra sint ; & vnum quidem ex altero religatum : cùm non aliam ob causam hęretici doceant cuius iusto diuinam legem impossibilem esse, quàm quia illa ipsa iustorum opera, quibus coram hominibus Dei legem obseruare videntur , ita in se polluta & impura esse existiment, vt iis coram Deo diuinæ legi nequaquàm satisfiat.

III.

Neque minùs id clarè patet ex ratione quam affert vt probet Kemnitium errare circa diuinæ legis possibilitatem, etsi verbo fateri videretur legem Dei per gratiam posse seruari. *Kemnitius*, inquit, *in examine Concilij, more suo fraudulenter agens videtur admittere legem Dei per gratiam posse seruari , modò non addatur perfectè..... Vbi si existimaret Kemnitius non posse legem impleri ita perfectè, vt iusti in totâ vitâ non admiscerent operibus bonis vlla peccata venialia, nobiscum sentiret & cum ipso Concilio, vt patet ex illo ipso cap.9. sess.6. Sed non hoc sensu ille negat perfectionem operibus iustorum ; sed quia eum cæteris sectarijs censet, non posse ita legem impleri, vt opus simpliciter iustum appellari queat. Imperfectam enim dicit esse nostram obseruantiam legis quia indicat eam contaminatam & immundam, vnde approbat dictum Lutheri, quod omnia opera iustorum sint verè peccata.*

Quid istis verbis manifestius afferri potest ? Non aliunde enim probat Bellarminus Kemnitium à Catholicis dissentire circa possibilitatem diuinæ legis, quàm quia cum Luthero sentiebat omnia iustorum opera esse peccata. Quem pudendum & exitialem errorem si abijceret, non alia eius esset quàm Tridentini Concilij hâc de re sententia sess.6. c.11. Hinc verò perspicuè sequitur.

1. Non pro duabus diuersis hæresibus hęc duo Bellarminum habuisse, sed vltimum illud de omnibus iustorum operibus peccato infectis considerari voluisse , tanquam ex quo prior error de præceptorum diuinorum impossibilitate penderet.

2. Ex sententiâ Bellarmini de eâ tantùm præceptorum possibilitate Synodum Tridentinam egisse quæ cum effectu coniuncta sit , & per quam iusti qui per quotidianum Dei adiutorium perseuerantiam bonæ conuersationis accipiunt , legem diuinam reipsâ seruant , licet

non ita perfectè, vt in totâ vitâ non admisceant operibus vllâ peccata venialia. Non possunt igitur ex Bellarmini mente ad aliam & planè diuersam quæstionem Tridentinæ sanctiones sine calumniâ detorqueri.

IV.

Posteà verò separatis capitibus agit de impossibilitate diuinæ legis, & de iustorum operibus omnibus peccato infectis (vt & Tridentinum Conc. duobus diuersis capitibus ea duo damnauit) sed ita tamen vt semper prius ad posterius Bellarminus referat, neque de purâ & merâ possibilitate legis sollicitus sit, sed de eâ quæ cum effectu coniuncta est. Neque enim quærit & quomodo possibilis lex sit iis qui eam transgrediuntur, sed an sint iusti qui eam implere possint, & re ipsâ impleant. An verò quod hæretici iactabant, nemo quantùmuis iustus eam implere possit, & ei obseruandæ sanctissimi quique impares sint. Id verò euidenter ostendunt argumenta omnia quæ ex diuinis literis repetit eodem libro cap. 10. *Probamus*, inquit, *legem Dei esse possibilem, primo iis testimoniis quibus vtitur Conc. Trident. sess. 6. cap. 11. qua non solùm possibilia, sed etiam facilia testantur esse mandata. Matth. 11. Iugum meum suaue est; & onus meum leue. & 1. Ioan. 5. Et mandata eius grauia non sunt.* Quibus autem mandata Dei grauia non sunt, nisi eis qui ex charitatis affectu seruant. *Omnia quippe* (inquit Augustinus de Nat. & Grat. cap. 69.) *fiunt facilia charitatis cui vni sarcina Christi leuis est: aut ea vna est sarcina ipsa qua leuis est. Conuersus ergo* (vt ibidem S. Doctor) *ad dominum Deum suum ex toto corde suo & ex totâ animâ suâ, mandatum Dei non habebit graue. Quomodò est enim graue, cùm sit dilectionis mandatum. Aut enim quisque non diligit, & ideò graue est; aut diligit, & graue esse non potest.*

In eo verò sensu hæc scripturæ testimonia à Bellarmino accepta esse, quæ sequuntur perspicuè demonstrant. Post allatam enim & confutatam Caluini responsionem; *Domini autem*, inquit, *& Apostoli verba indicant, legem Dei esse iugum quod facile portatur & mandata eius non esse grauia, sed paruo negotio custodiri, quod euidentiùs expressit Dauid sub metaphorâ viæ cùm ait: Viam mandatorum tuorum cucurri cùm dilatasti cor meum; & Apostolus ad Philipp. Omnia possum in eo qui me confortat. Vbi vides dilatationem cordis per infusam charitatem & gratiam Domini confortantem, efficere vt mandata facilè seruentur. Quod multo ante futurum prædixit Ezechiel. cap. 36. cùm ait Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis & iudicia mea custodiatis.*

Et erit quisquam adeo peruicax & obstinatus qui non agnoscat Bellarminum nullatenùs agere de possibilitate præceptorum, quæ illis competat qui ea non obseruant, sed de illâ tantùm possibilitate cum effectu coniunctâ, quæ ad eos solùm pertinet qui ea reipsâ implent, qui iugum Christi portant, & qui dilatato corde viam mandatorum currunt, cùm per gratiam noui Testamenti ab Ezechiele prædictam

Deus

Deus in iis facit, vt in præceptis eius ambulent, & iudicia eius custodiant?

V.

Neque minùs perspicua sunt quæ mox addit aduersùs hæreticos di-
„ uinæ legis impossibilitatem impugnantes. Et hoc idem confirmant
„ loca quæ illi contra adducunt. *Nam Christus liberauit nos de maledi-*
„ *cto* legis quia fecit vt mandatum impleremus; & ; *Nulla damnatio*
„ *est his qui sunt in Christo*, non quia non imputatur præuaricatio, sed
„ quia ij non secundùm carnem ambulant; & quia per gratiam Dei
„ fit, vt iustificatio legis impleatur in ipsis, vt ibidem subiungit Apo-
„ stolus. Quid hoc ad iustos qui interdum labuntur? An verum est
iis præuaricationem non imputari? Imò id ipsum est quod refellit Bellarminus. Non ergo de aliâ possibilitate legis agit quàm de illâ per quam ita impleri possit, vt re ipsâ impleatur.

VI.

Secundò, inquit Bellarminus, *probatur ex testimoniis quæ docent mandata seruari ab his qui diligunt, &c. At certè debemus & possumus diligere Deum & proximum, alioqui non possumus esse Christi discipuli, &c. nec possemus vnquam amici Christi fieri, si non possemus diligere, &c.*

Post allatam verò Caluini & Kemnitij responsionem; *eum scilicet qui diligit, legem implere; sed neminem esse qui diligat sicut oportet vt præcepto diuino satisfiat:* Respondet, *dilectionem quidem imperfectam esse quia potest crescere, posse tamen esse tam perfectam vt præcepto diuino satisfiat. Nam in primis*, inquit, *non possemus esse Christi discipuli & amici, nisi hoc præceptum dilectionis impleremus. Valdè autem absurdum est neminem esse posse Christi discipulum vel amicum.* Nota neminem. Hinc enim perspicuò patet eam esse autore Bellarmino circa præceptorum impossibilitatem hæreticorum sententiam à Synodo Tridentinâ damnatam, per quam statuatur *neminem esse in hac vitâ, qui etiam per auxilium Dei & spiritum gratiæ & charitatis in iustificatione infusum, legem implere possit.* Quid verò hic error impius cum SS. Patrum doctrinâ de Petro vel aliquo alio iusto à Deo ad tempus nonnunquam sibi ipsi relicto, commune habere potest?

VII.

Tertiò probatur, inquit idem, *ex testimoniis quæ docent aliquos seruasse mandata ac præcipuè de dilectione ex toto corde & non concupiscendo, &c.* Et post plurima Sanctorum exempla commemorata. *Habemus igitur*, inquit, *multos seruasse legem Dei; ex quo euidenter sequitur, vt non sit impossibilis.*

Quid hoc argumento infirmius, imò insulsius, si probandum suscepisset, vt volunt aduersarij, neminem vnquam iustum esse cui præcepti implendi per sufficientem gratiam plena semper & expedita fa-

mine docto, sed vel puero, qui aliquem rationis vsum habeat, indignissimum? Abraham, Moses, Samuel, Helias, Helisæus, Isaias, alij Prophetæ, Apostoli, & inter ceteros Paulus legem Dei seruauerunt, ergo nemini vnquam iusto in quacumque tentatione gratia actualis & interior deest, per quam proximè & expeditè legem Dei possit implere. Quis ita desipiat, vt hoc sapiat? Argumentari istud est an nugari? Quis verò Bellarminum pro Ecclesiâ catholicâ aduersus hæreticos præliantem tam inepto sophismate vsum existimet? Contra verò statue, quod res est, Bellarminum Lutheranorum hæresim de præceptorum impossibilitate à Concilio Tridentino damnatam in eo reposuisse, vti re verâ in eo posita fuit, quòd neminem quantùmuis iustum & diuinæ gratiæ præsidio fultum esse dicerent, qui Dei legem seruare posset; Inuictè! prorsus hanc hæresim hoc argumento confodit: Abraham, Moyses, Samuel, &c. legem Dei seruauerunt, falsum igitur est eam ita esse impossibilem, vt nemo iustorum sit qui eam seruare possit.

VIII.

Verùm quod addit, manifestiùs adhuc ostendit ita Bellarminum separatis capitibus agere de impossibilitate legis ab Heterodoxis assertâ & à Tridentino damnatâ, & de errore illo quo existimant omnia iustorum opera verè esse peccata, vt tamen illa duo tanquam inter se omnino connexa considerari voluerit, & quorum vnum propter alterum ab hæreticis asseratur: *Neque*, inquit, *ad hoc argumentum* (ex iustorum qui legem seruauerunt exemplo repetitum) *applicari potest communis Lutheranorum solutio quòd SS. Patres mandata seruasse dicantur, tum propter inchoatam obedientiam, tum propter non imputationem Dei. Non enim dici potest absolutè implere mandatum, sed potiùs absolutè preuaricari, qui tam imperfectè illud seruat vt peccet mortaliter, & dignus sit propter illud opus odio & irâ Dei & supplicio sempiterno. Scriptura autem dicit illos absolute seruasse, imò etiam toto corde seruasse, &c.*

Vides vt Bellarminus diuinæ legis impossibilitatem, quam Lutherani & Caluinistæ asseruerunt, & quam Tridentina Synodus damnauit, semper in eo reponat, quòd nemo iustorum dici possit absolutè implere mandatum, cùm omnium sanctissimi tam imperfectè illud seruent vt peccent mortaliter, & digni sint etiam proper illa opera, quibus legem diuinam seruare videntur, odio & irâ Dei & supplicio sempiterno,

IX.

Verissimum igitur est quod in priori Apologetico à me scripto, falsitatis & mendacij, velut suscepto ab ipsis consilio parùm commodum, inquisitores arguerunt: *Certum esse* scilicet, *etiam teste Cardinali Bellarmino, non aliud Tridentino de præceptorum impossibilitate anathemate perculsum, quàm quod hæretici asserebant nunquam iustis eam adesse gratiam, qua præcepta diuina implere possent; sed quic-*

quid agerent illi sanctiùs, id pro peccato vel lethali, vel certè veniali habendum esse : quod erat demonstrandum.

Ex quo vlteriùs duo maximi momenti consectaria sunt : Primum est, authore Bellarmino, quem qui sequatur, hæreticum opinor non dicent esse aduersarij, Tridentinum canonem de impossibilitate præceptorum ad præsentem controuersiam minimè pertinere.

Alterum est : Cùm Innocentius X. præceptorum impossibilitatem, quam in primâ propositione vt hæreticam & impiam proscripsit, iam anathemate damnatam esse, à Synodo nempe Tridentinâ, declarauerit, in Pontificiam Constitutionem non offendere, nisi qui damnatam propositionem tueatur, quocumque id prætextu faciat, vel aliis verbis eam præceptorum impossibilitatem adstruat, quam autore Bellarmino Tridentina Synodus profligauit. Eam vero à præsenti controuersiâ omnino esse alienam, liquidò nisi fallor & euidenter ostendi.

X.

Neque verò tantam lucem obscurare possunt quæ contra Inquisitores objecere. Negant primò quæ Synodus de præceptorum impossibilitate damnauit, ad eum errorem pertinere quem Heterodoxi hoc demum posteriori seculo induxerunt de omnibus iustorum operibus peccato infectis, cùm illam de præceptotum impossibilitate hæresim dicat Synodus à Patribus esse damnatam. Non autem illam damnassent Patres antequam esset.

Sed quis non perspicit quàm inane sit istud argumentum ? Errorem enim de præceptorum impossibilitate Patres damnauerunt, non quia vlli reuerá essent hæretici qui illum tuerentur, sed quia Pelagiani Catholicis illum affingebant : quam calumniam vt SS. Patres à se amouerent, meritò errorem illum anathemate damnauerunt, docueruntque possibilia esse mandata, quia *certum est nos ea seruare si volumus* : etsi tunc solùm *tantùm velimus, quantùm sufficit vt volendo faciamus* (vt inquit Aug. ad hanc ipsam Pelagianorum criminationem respondens lib. de Grat. & lib. arb. cap. 16.) *cùm ille facit vt faciamus, prabendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit Faciam vt in iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obseruetis & faciatis.* Quod cùm Lutherani & Caluinistæ negare ausi essent, & hanc Christi gratiæ iniuriam facere non dubitarent, vt ne quidem eius ope ab vllo iusto lex Dei seruari posset, meritò Concilium Tridentinum aduersùs illorum hæresim ea profert SS. Patrum testimonia, quibus illi ad Pelagianorum calumniam retundendam pridem sanxerant, præcepta Dei non esse

Augus. de Gra. & lib. Arb. c. 16.

Ib. cap. 15.

At quæro ab eis vbi didicerint verba illa Concilij, quæ afferunt, ad præceptorum possibilitatem adstruendam referri, quo nihil à veritate magis alienum. Multa namque in hoc c. 11. sess. 6. Concilium docet. Primum enim de præceptorum possibilitate agit aduersùs Lutheranos & Caluinistas, & ita quidem vt eam semper stabiliat & confirmet quæ cum effectu conjuncta sit, & quæ ad iustos tùm demùm pertineat, cùm piè viuentes à viâ mandatorum non declinant. En verba Concilij omnibus suâ luce perspicua, nisi alienâ interpretatione obscurentur: *Nemo autem quantùmuis iustificatus liberum se esse ab obseruatione mandatorum putare debet* (quod hæretici contendebant, hoc prauo sensu intelligentes quod à Paulo dictum est *Christum nos liberasse de maledicto legis*, eò quòd vt falsò existimant importabilis esset, & ei obseruandæ nullis vnquam par fuisset aut esse posset.) *Nemo temerariâ illa & à Patribus sub anathemate prohibitâ voce vti, Dei præcepta homini iustificato ad obseruandum esse impossibilia, Nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet & facere quod possis & petere quod non possis, & adjuuat vt possis, cuius mandata grauia non sunt, cuius iugum suaue est & onus leue. Qui enim sunt filij Dei, Christum diligunt; qui autem diligunt eum, vt ipsemet testatur, seruant sermones eius: quod vtique cum diuino auxilio præstare possunt.*

Hactenus Concilium de præceptorum impossibilitate aduersùs Heterodoxos, qui impio errore ita impossibilia esse præcepta Dei iactauerant, vt à nemine etiam per Dei gratiam seruari possent, adeòque iustificatos ab eorum obseruatione esse liberos, ne si illorum salus à præceptorum obseruatione penderet, saluari numquam possent. Quos Concilium iis rationibus & scripturæ testimoniis redarguit, quæ vt iam ex Bellarmino vidimus, non eos iustos spectent, qui præcepta diuina transgressi: à iustitiâ excidunt, sed eos qui gratiâ adjuuante diuinâ ea ipsa seruant, cùm in eis Deus per singularem suam misericordiam facit, *primùm quidem vt in facilibus agant quod possint*: deinde *vt in difficilibus petant quod nondum possunt; tantam* scilicet ab illo *voluntatem implorantes, quanta sufficit ad implenda mandata*; denique vt inspiratâ sibi per eandem gratiam *magna illa & robusta voluntate, diuina mandata implere possint cùm plenè perfectèque voluerint.* Ij sunt quibus præcepta diuina grauia non sunt, quia *diligenti dilectionis mandatum graue esse non potest*, vt præclarè docet Augustinus. Quibus iugum Christi suaue est & onus leue, *quia Charitati Christi sarcina leuis est*: Qui denique Christum diligentes Christi sermones seruant. *Quod vtique*, inquit Concilium, *cum diuino auxilio præstare possunt*, contra quam hæretici impiè contendebant, neminem esse arbitrati qantumuis iustum, qui etiam cum diuino auxilio Christum diligere sicut oportet vt legi diuinæ satisfiat, & eius mandata seruare posset.

August. de nat. & gr. c. 69.
De Grat. & lib. Arb. c. 15. & 16.
De Nat. & Grat. c. 69.
Ibidem.

Hactenus igitur, vt iam dixi, pestilentem illam Lutheranorum & Caluinistarum de præceptorum impossibilitate hæresim Synodus Tridentina profligauit. In iis verò quæ sequuntur, explicat tantùm synodus quo pacto à iustis præcepta seruentur. Fatetur enim non ita perfectè ab

illis ea ſeruari, quin bonis illorum operibus peccata venialia admiſceantur, ſed quæ talia non ſint, vt propterea deſinant eſſe iuſti, quo referenda ſunt quæ inquiſitores attulêre tamquam pro adſtruendâ præceptorum poſſibilitate dicta, quod à vero alieniſſimum eſt. *Deus namque ſuâ gratiâ ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi ab eis priùs deſeratur.* Senſus enim eſt ex grauiſſimorum Theologorum ſententiâ, præſertim de ſcholâ D. Thomæ, *Deum ſuâ gratiâ ſemel iuſtificatos non deſerere*, iuſtitiam habitualem per quam iuſti ſunt ab eis ſubtrahendo, *niſi ab eis priùs deſeratur* per mortale peccatum. Ita locum hunc Concilij explicant [a] Medina, [b] Eſtius, [c] Aluares, [d] Nugno, [e] Nazarius, [f] Ledeſma, [g] Syluius, & alij paſſim quos nemo ſanus propter hanc explicationem ſine ingenti temeritate hæreſeos aut erroris inſimulare auſit.

Et certè ad gratiam ſufficientem quæ omnibus ſemper detur hæc Concilij verba torqueri non poſſe vel hinc manifeſtè patet, quòd talis illa ſit quæ neminem deſerat, neque vmquam non præſto ſit quantumuis homo per peccata etiam atrocia Deum deſeruerit. Quare ſi de illâ ſtabiliendâ Synodus cogitaſſet, à quo longè abfuit, minimè dicere debuiſſet. *Deum ſuâ gratiâ ſemel iuſtificatos non deſerere niſi ab eis prius deſeratur*; ſed contra potiùs Deum ſuâ illâ gratiâ ſufficienti ſemel iuſtificatos, (imò vel facinoroſiſſimos) numquam deſerere quantùmuis ille ab eis deſeratur. Depulſis ergo leuiuſculis illis Inquiſitorum objectionibus, nulli iam dubium eſſe poteſt, quin Lutheranorum & Caluiniſtarum error de præceptorum impoſſibilitate à Tridentinâ Synodo anathemate damnatus, is ſit quem Cardinalis Bellarminus his verbis explicat, *non poſſe iuſtum legem diuinam ita implere, vt in eo opere peccatum nullum admittat.* Adeòque Tridentinas eâ de re ſanctiones contra Concilij mentem & ſcopum eo detorqueri non poſſe, vt quod ijdem Tridentini Patres affirmant ſeſſ. 6. c. 12. *Iuſtum in acceptâ iuſtitiâ perſeuerare non poſſe ſine auxilio ſpeciali*, ac proinde non omnibus iuſtis communi, quod in eâdem ſeſſ. c. 13. *magnum perſeuerantiæ munus* appellant, non inter ſanctiſſima fidei dogmata vti eſt, ſed inter peſtilentiſſimas hæreſes recenſeatur.

XI.

Ex his omnibus, ni fallor, abundè patet, quantùm à Concilij Tridentini mente exerrent, qui propoſitionem non meam ſed SS. Patrum, illius ſacræ Synodi definitionibus aduerſari ſibi falsò perſuaſere. Vnum tamen hîc addere viſum eſt, eiuſdem Illuſtriſſimi Cardinalis locum, quo inuictiſſimè demonſtretur, vnicum aduerſariorum fundamentum quo ex male intellectis Concilij Tridentini Decretis, in cla-

[a] Sciendum eſt quod quando dicunt SS. Patres & approbant ſacra Concilia, Deum ſuâ gratiâ ſemel iuſtificatum non deſerere, niſi priùs ab eo deſeratur, explanatio eſt de gratiâ iuſtificante. Numquam enim gratiâ iuſtificantem aufert ab homine, niſi propter peccatũ mortale. *Medina in 2. q. 109 a. 10. in reſp. ad 3. obiect. contra 4. Propoſ.*

[b] Nec tamen ſi iuſt⁹ derelinquatur à Deo vt ſit in omnibus qui non perſeuerant, ideò falſum erit quod dicunt Patres Concilij, Deum ſua gratiâ ſemel iuſtificatos nõ deſerere, niſi ab eis priùs deſeratur: hoc enim dictũ eſt de gratiâ iuſtificante, vt ex ipſius verbis patet: atque hunc ſenſum habet, numquam Deus gratiã iuſtificantẽ aufert ab homine, neq; amicitiæ renunciat, niſi propter peccatum eius mortale, nam mortale peccati eſt quod gratiam expellit & amicitiam diſſoluit. *Eſtius in 2. diſt. 26. § 43. ad 5.*

[c] *Aluarez de Auxiliis lib. 11. diſp. 110. ...*

Bellarm. de Grat. & lib. arb. lib. 6. c. 15.

Cùm enim duo hæc statuisset, Primùm, *Gratiam excitantem internam necessariò præcedere debere hominis conuersionem siue ab infidelitate ad fidem; siue à peccato ad iustitiam;* Alterum, *Auxilium Dei necessarium ad conuersionem, non adesse peccatoribus omnibus momentis, sed certis temporibus;* hanc sibi ipsi objectionem proponit.

Objiciunt aliqui, si semper requiritur excitatio præueniens; non igitur in potestate hominis erit conuersio: non enim excitatio illa est in hominis potestate. Respondeo conuersionem semper esse in potestate liberi arbitrij, quoniam potest semper conuerti quando voluerit. Id enim dicitur esse in potestate, quod vt August. definit lib. de spiritu & litterâ cap. 31. & lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 10. quod adest quando volumus, & quando nolumus non adest. Quo sensu admittit August. ibid. fidem esse in potestate liberi arbitrij; quia credit homo si vult, & si vult non credit. Cæterum ipsum velle credere, aut conuerti, non potest homo habere nisi per gratiam præuenientem acceperit vt possit. Neque est in potestate hominis vt Deus illum vocet atque excitet. Alioquin non diceret Apostolus 2. ad Timoth. 2. Ne quando det eis Deus pœnitentiam, & conuertantur à diaboli laqueis.

Hic vnicus Bellarmini locus funditùs euertit quicquid ab aduersariis meis hactenus allatum est, quo probarent propositionem meam meritò se hæreseos incusare. Hâc enim solâ argumentatione vtuntur.

A Concilijs definitum est præcepta Dei semper iustis esse possibilia.

At si deest interdum alicui iusto gratia sine quâ preceptum seruare non potest, non erit ei tunc præceptum illud impossibile.

Ergo sine hæresi dici non potest deesse interdum alicui iusto, gratiam sine qua præceptum aliquod seruare non potest.

Quàm falsa sit autem hæc illatio, iam cuiuis, vt opinor, perspicuum est.

Primùm enim; etsi duæ primæ propositiones veræ essent, non tamen interim concludi posset, *hæreticum esse* quod inde conficitur; cùm ea quæ per viam argumentationis ex ecclesiæ definitionibus eliciuntur, errores ad summum esse, non hæreses, Theologi vulgo doceant.

Deinde propositionem huius argumenti falsâ Concilij Tridentini interpretatione niti, supra liquidò demonstratum est; etsi alias negari non debeat præcepta Dei semper iustis esse possibilia.

Denique assumptionem, ex quâ pendet conclusionis veritas, omnino falsam esse, egregia illa & plane Augustiniana quam supra attulimus Bellarmini doctrina euidenter ostendit.

Si enim sufficit peccatori vt ipsius conuersio semper in eius potestate esse dicatur, quod potest semper conuerti quando voluerit, quia ex Augustino id dicitur esse in potestate quod adest quando volumus, & quando nolumus non adest; multò magis sufficiet iusto vt mandata Dei ei possibilia esse dicantur, quòd ea obseruat quando vult, non obseruat quando non vult.

Atqui ex Bellarmino, id sufficit peccatori vt eius conuersio semper in eius potestate esse dicatur; etsi ipsum velle conuerti non possit homo habere nisi per gratiam præuenientem acceperit vt possit, neque sit in potestate hominis, vt Deus illum vocet atque exciret.

Ergo multo magis id sufficiet iusto, vt verè dicantur mandata Dei semper illi esse possibilia; etsi fieri nequeat, vt ipsum velle ea seruare quantùm sufficit vt volendo faciat, in eo sit nisi per gratiam efficacem, quæ non semper omnibus iustis datur.

Dixi multò magis id competere iusto quàm peccatori. Non enim ea tantùm ratione præcepta Dei iusto possibilia sunt, quia potest ea seruare si vult, iuxta doctrinam S. Augustini *de eo quod in potestate nostra esse dicitur*; verùm etiam quia per spiritum gratiæ & charitatis sibi in iustistificatione infusum, veram & interiorem habet ad ea seruanda potentiam, & si ex doctrina SS. Patrum & Conciliorum, vlteriùs indigeat eâ gratiâ, quæ ad singulos actus datur; siue efficaci illo *Dei interiùs animam mouentis auxilio*; sine quo, vt expresse ait S. Thomas, mandata seruare, & in accepta iustitia perseuerare non potest.

Hinc fit, vt de iusto auxilio efficaci in aliquâ tentatione destituto rectè dicatur, & potuisse eum illam tentationem superare, & non potuisse; potuit enim quantum ad potentiam illam quam gratia in iustificatione acceptâ cuiuis iusto suppeditat; non potuit verò quia non habuit ea omnia quibus indigebat vt hæc potentia in actum suum exiret, sicut loquuntur Theologi.

Quâ de re illustrissimus est Cardinalis Caietani locus. *Quemadmodum* inquit, *stant hæc duo simul : homo habet potentiam visiuam qua potest videre*; Caiet. 15. 1. 2. qu. 119. art. 1. *& homo non potest ex solâ illâ visiua potentia videre, quoniam sine extrinseco lumine nunquam hæc potentia exibit in actum : ita in proposito, quia gratia est qua homo est potens elicere operationem bonam, & resistere incursionibus tentationum, & continuare in hoc, quod est perseuerare*; *ideò homo* iustus *donatus dicitur dono quo hæc potest*; *sed quia gratia* habitualis NON POTEST *exercere hos actus simpliciter, quando oportet, vbi oportet, &c. ideo dicitur quòd hæc sola gratia sine speciali auxilio.* (quod paulò post non omnibus iustis dari disertè affirmat) NON POTEST *in hac simpliciter.*

Id ipsum verò est quod Concilium Tridentinum sub anathemate sanciuit; dum eum iubet esse anathema qui dixerit *Iustificatum sine speciali auxilio Dei in acceptâ iustitiâ perseuerare posse.* Sess. 6. c. 22. Iustus autem in acceptâ iustitiâ tamdiu perseuerat, quandiu legem Dei religiosè obseruat.

ticis contumeliosius dici potest: Si non pugnant; desinant mihi obijcere Tridentini Concilij de præceptorum possibilitate doctrinam, quandoquidem cum illâ optimè cohæret quod SS. Patres docent, deesse nonnumquam alicui iusto speciale illud auxilium sine quo in præceptorum Dei obseruatione perseuerare non potest.

CONCLVSIO.

HIs demonstrationibus & argumentis in toto hoc scripto prolatis iisque firmis ni fallor & perspicuis, ab Epistolæ meæ propositione notatâ, omnis quantùm existimo erroris, nedum hæreseos labes aut suspicio propulsatur. Ea vero paucis complecti libuit, quo qui me reprehendunt & faciliùs ea caperent, & me sicubi eis exerrare videor, in viam Christianâ mente & charitate reducerent. Ego id pressius & præcisiue scribendi genus tum vsitato Theologorum mori aptius, tum ipsorum etiam studio & affectui congruentius fore putaui Sanctorũ enim Patrum autoritates non magni à se fieri, cùm eas in priori meo scripto expendendo intactas preterierint, satis ipsi sua sponte professi sunt. Nec verò à re ipsâ de quâ agitur, quàmuis ipsi extraneis eam quęstionibus inuoluere & alio digredi tentauerint, auelli me vnquam ac distrahi passus sum. Malè enim SS. Patrum quorum doctrinam in Epistolâ meâ proposui, honori consulerem, si ipsorum propositionis defensione omissâ ad aliena diuerterem. Non enim iam agitur de iis quæ reprehensores mei sentire me prędicant; agitur de eo quod in Epistolâ meâ senserim, & à Patribus haustum exscripserim. Id ante omnia disceptetur, id dijudicetur necesse est. Si quid in sensibus meis habent quod præterea reprehendant, altera disceptatio est, alterum iudicium. Quod si ipsis ęquâ lege, voce & scripto rationes vicissim conferre coram & congredi placeat, doctrinam me meam contra illorum reprehensiones Deo iuuante facilè cuiuis me probaturum esse confido.

Siquid tamen ad explanandam mentem meam, & pacem in facultate nostrâ conciliandam à me prętereà desideretur; id ego & præstare diligenter, & studiosè amplecti paratus sum. Neque enim ego in hanc concertationem meâ sponte prodij, sed assiduis hominum, alios ex aliis in me libellos edentium clamoribus eò compulsus sum, vt quod voluntate refugiebam, necessitate susciperem. Sicut enim illi postquam in animum induxi scribere, scriptionem meam; ita & antea cum silere constituissem silentium meum in inuidiam, & occultæ perfidiæ suspicionem adducere conati sunt. Vt ergò à principio ab omni penitus contentionis studio abhorrui; ita & nunc dissidiis pręcidendis quantùm in me erit omni operâ inseruiam. Veritas enim est amica pacis, sed eius pacis quæ sit amica non inimica veritatis. Quare salua & incolumi, summorum Pontificum, Conciliorum SS. Patrum ac pręcipuè B. Augustini & B. Thomæ de Gratiâ Christi doctrinâ, quicquid ad sanciendam pacem ex æquo & vero propositum fuerit, libenter amplectar. Quòd si in SS.

Patrum

Patrum teſtimoniis vel citandis vel explanandis aliquid fortaſſe à me humano errore peccatum eſſet, & emendare paratus eſſem ; & eum qui me à lapſu reuocaret, præclarè de me meritum ducerem. Si autem in locis illis quæ ad ſententiæ in Epiſtolâ meâ notatæ defenſionem è cœleſtibus illis ac diuinis Eccleſiæ magiſtris, exprompſi, nihil eſt quo fides vel interpretatio mea culpari queat, ſupplex vos oro atque obteſtor SAPIENTISSIMI VIRI, ne exemplo in poſterum ſanè periculoſo quicquam aduersùm me grauius ſtatuatur, quod in Epiſtolâ illâ ſacris eorum veſtigiis adhæreſcere ſtudui, quorum diſcipuli eſſe debemus, vt aliorum doctores eſſe poſſimus.

Sic ſubſcriptum,

ANTONIVS ARNALDVS,
Doctor & Socius Sorbonicus.

Die 17. January
An S. 1656.